

Sammanfattning

I betänkandet behandlas ett femtiotal motionsyrkanden om olika folkhälsofrågor från den allmänna motionstiden 2000.

Utskottet har den 20 mars 2001 genomfört en offentlig utfrågning under temat "Att stärka den psykiska hälsan och förebygga suicidala beteenden, den yttersta konsekvensen av psykisk ohälsa". En utskrift av utfrågningen kommer att publiceras i riksdagens utredningsserie, URD.

Den 22 mars har utskottet besökt Smittskyddsinstitutet (SMI).

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns 15 reservationer och 1 särskilt yttrande.

Motionerna

2000/01:So213 av Gunnar Axén (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen beslutar att avskaffa lagen (1987:375) om förbud mot s.k. bastuklubbar och andra liknande verksamheter.

2000/01:So228 av Sofia Jonsson (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vidta ökade åtgärder för att ytterligare förbättra informationen om buller, bullerskador och tinnitus.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en undersökning om hur man kan komma åt problemet med tinnitus mer specifikt och hur problemen skall åtgärdas på sikt.

2000/01:So265 av Ingvar Eriksson och Elizabeth Nyström (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förebyggande åtgärder mot osteoporos.

2000/01:So275 av Marie Engström (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behov av åtgärder för begränsning av skadliga ljudnivåer.

2000/01:So295 av Carina Moberg (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i

motionen anförs om att Folkhälsoinstitutets nuvarande uppdrag blir början på ett långsiktigt förändringsarbete för att främja hälsa och förebygga sjukdom genom ökad fysisk aktivitet.

2000/01:So297 av Gunnel Wallin m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att hela samhället och särskilt familjen, skolan och fritidsverksamheten har viktiga uppgifter i arbetet med att förebygga ätstörningar.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att idrottsrörelsen skall känna ett starkt stöd från samhället i sitt arbete mot anorexia och i sina ansträngningar att intensifiera information om vikten av att äta rätt och de risker som finns om detta inte följs.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vården behöver fler specialister för att kunna ge dem som drabbas av ätstörningssjukdomar en adekvat vård.

2000/01:So310 av Elisabeth Fleetwood (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nödvändigheten av skyndsamma åtgärder beträffande allvarliga bullerskador.

2000/01:So322 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till riktlinjer för primärvårdens folkhälsoarbete enligt vad som anförs i motionen.

4. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att se över betydelsen av arbetstidens längd och förläggning för folkhälsan.

2000/01:So333 av Ann-Kristine Johansson och Helena Zakariasén (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en samlad folkhälsopolitik.

2000/01:So334 av Ingvar Johnsson m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder mot hörselskador.

2000/01:So340 av Sonja Fransson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning av en lagstiftning om generell minskning av oönskade ljud samt om förbud mot oönskade ljud i offentlig miljö.

2000/01:So370 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att ett handlingsprogram för att förebygga suicid tas fram.

2000/01:So380 av Lennart Kollmats (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att via lagstiftning sänka ljudvolymen vid konserter, bio, diskotek etc.

2000/01:So387 av Harald Nordlund (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av ett nationellt förbud mot tomgångskörning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade möjligheter att beivra överträdelse av tomgångsförbudet.

2000/01:So391 av Carina Hägg och Agneta Brendt (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att BVC erbjuder nyblivna föräldrars barn vaccination mot tuberkulos.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att informera om betydelsen av vaccination mot tuberkulos.

2000/01:So396 av Carina Hägg (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nollvision vad gäller självmord.

2000/01:So408 av Gudrun Lindvall (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en studie av de miljörelaterade sjukdomarna och deras utbredning i landet.

2000/01:So432 av Kia Andreasson m.fl. (mp, v, kd, c, fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en lag införs som anger högsta tillåtna ljudnivå på offentliga platser.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att personer som sköter ljudanläggningar skall genomgå utbildning för att få tillstånd.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att tillståndsmyndigheten får bemyndigande att vidta sanktioner mot överträdelse.

2000/01:So465 av Eva Arvidsson och Eva Johansson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av en översyn av reglerna vad gäller ljudnivå i allmänna lokaler.

2000/01:So470 av Ulf Nilsson m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den s.k. bastuklubbslagen.

2000/01:So471 av Lars Gustafsson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om psykisk ohälsa.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om migrän.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förebyggande av självmord och att Nationella rådets program bör få nationell status.

5. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning om allergi.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om elöverkänslighet.

2000/01:So522 av Hillevi Larsson m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en omfattande och generaliserbar undersökning om homosexuellas livsvillkor och livskvalitet.

2000/01:So529 av Birgitta Wistrand och Cristina Husmark Pehrsson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inflytande över vardagen – som en hälsobringande faktor.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kost och risken för sjuklighet i dag och folkhälsoutvecklingen på längre sikt.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den positiva effekt som fysisk aktivitet innebär för både kropp och själ.

2000/01:So535 av Barbro Feltzing (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nationell lag med fastställda gränsvärden för ljudnivåer i offentliga lokaler.

2000/01:So549 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunerna och de ideella organisationernas roll i folkhälsoarbetet.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder mot buller.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fritid och kultur.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om apoteken.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskning.

2000/01:A277 av Maria Larsson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stress bör uppmärksammas i folkhälsoarbetet.

2000/01:Bo520 av Thomas Julin m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildning av mödra- och barnavårdens personal i allergiprevention.

2000/01:Ju724 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, s, c, fp, mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kunskaperna om HBT-frågor måste ökas.

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avskaffande av den s.k. bastuklubbslagen.

2000/01:L441 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, s, c, fp, mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bidrag till transpersoners organisationer.

2000/01:L459 av Ana Maria Narti m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning om situationen för transpersoner.

2000/01:Sf274 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildning av mödra- och barnavårdens personal i allergiprevention.

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barn och hörselproblem.

2000/01:Ub806 av Ewa Larsson m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sambandet mellan barns och ungdomars ökade vikt och minskningen av idrottsutövandet.

Utskottet

Allmänt om folkhälsoarbetet

Motionerna

I *motion 2000/01:So322 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* begärs att regeringen lägger fram förslag till riktlinjer för primärvårdens folkhälsoarbete (*yrkande I*). Motionärerna anser att primärvården har en betydelsefull roll i folkhälsoarbetet genom sina områdeskunskaper om befolkningens hälsa och sina möjligheter att ha långvarig kontakt med människor. Den har också möjligheter att stimulera människor till att själva påverka sin hälsa. På grund av nedskärningar och det ojämna förhållandet mellan primärvårdens åtaganden och resurser har folkhälsoarbetet delvis blivit eftersatt.

I *motion 2000/01:So549 (fp) av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om kommunerna och de ideella organisationernas roll i folkhälso-

arbetet (*yrkande 6*). Enligt motionärerna har hälso- och sjukvården och landstingen en viktig roll i folkhälsoarbetet som resurs och samarbetspartner. Naturliga samarbetspartner är kommunerna, eftersom de har ett stort ansvar genom sitt breda åtagande för skolan, äldreomsorgen, socialtjänsten etc. Andra viktiga samarbetspartner är de ideella organisationerna. Det är viktigt att såväl staten som kommuner och landsting tar vara på dessa organisationers engagemang och bidrar till att möjliggöra deras arbete. Vidare begärs tillkännagivande om fritid och kultur (*yrkande 12*). Enligt motionärerna utgör en positiv fritid en av de viktigaste friskfaktorerna för alla åldersgrupper. Tyvärr når inte det utbud som finns alla samhällsgrupper, t.ex. funktionshindrade, vissa invandrargrupper och ensamföräldrar. Biblioteken, teatern, de ideella föreningarna m.fl. bör därför stimuleras att satsa brett också på dessa målgrupper. I samma motion yrkas tillkännagivande om apoteken (*yrkande 13*). Motionärerna anför att genom apoteken kan man nå grupper som inte behöver anlita hälso- och sjukvården med information om hur man kan förebygga och själv hantera hälsoproblem. Enligt motionärerna är det viktigt att apoteken också i fortsättningen får spela en aktiv roll i folkhälsoarbetet. Det samarbete man haft med Folkhälsoinstitutet rörande t.ex. allergier har visat sig vara av mycket stort värde. Slutligen yrkas tillkännagivande om forskning (*yrkande 14*). Motionärerna anför att kunskap behövs för ett målinriktat och effektivt folkhälsoarbete. Det är därför viktigt att forskningen över vilka förebyggande insatser som är mest effektiva utifrån en mänsklig och hälsoekonomisk utgångspunkt stimuleras och prioriteras. Ett annat forskningsfält som måste stimuleras är forskning kring hur kunskap om livsstilars betydelse för folkhälsan bäst kan förmedlas så att kunskapen blir tillvaratagen på det individuella planet.

I motion 2000/01:So529 av Birgitta Wistrand och Cristina Husmark Pehrsson (*båda m*) begärs tillkännagivande om inflytande över vardagen – som en hälsobringande faktor (*yrkande 1*). Motionärerna anför att folkhälsoarbetet i högre grad än i dag skall riktas in på att möjliggöra för svenskarna att ta ansvar för sin egen och sin familjs hälsa. Det innebär att samhällets roll blir annorlunda än i dag.

I motion 2000/01:So333 av Ann-Kristine Johansson och Helena Zakariasén (*båda s*) begärs tillkännagivande om en samlad folkhälsopolitik. Motionärerna anför att stressjukdomar ökar, att den psykiska hälsan har försämrats och att arbetslivets omvandling innebär förändringar som medför otrygghet. Oberoende av hur vi mäter folkhälsan kvartstår faktumet att det finns stora skillnader mellan olika samhällsgrupper, mellan män och kvinnor, mellan arbetare och tjänstemän. Senare års forskning visar att ekonomiska och sociala klyftor i sig utgör ett hot mot folkhälsan. Motionärerna saknar en samsyn och konkreta förslag till hur man kommer till rätta med dessa ökande hälsoproblem.

Bakgrund m.m.

I *budgetpropositionen (2000/01:1), utgiftsområde 9* (s. 47 ff.) föreslog regeringen att riksdagen skulle godkänna följande mål för folkhälsoområdet:

Folkhälsan skall förbättras för de grupper i samhället som är mest eftersatta ur hälsosynpunkt. Regeringen anförde bl.a. att genom att minska ohälsan hos de mest utsatta grupperna i samhället kan folkhälsan förbättras i hela befolkningen. Regeringen framhöll att den avsåg att i budgetpropositionen för 2002 ange nya mål för folkhälsoområdet samt ett antal resultatindikatorer för att bättre kunna bedöma och mäta måluppfyllelsen.

Regeringen anförde vidare (under rubriken Politikens inriktning) att den de senaste åren har prioriterat arbete med att förbättra folkhälsan hos de grupper i samhället som är mest utsatta ur folkhälsosynpunkt. Denna inriktning på folkhälsopolitiken ligger fast även för de kommande åren.

En stor del av ohälsan förklaras enligt regeringen av en negativ livsstil och osunda levnadsvanor. Folkhälsoarbetet har tidigare ofta inriktats på att genom attitydpåverkan försöka ändra människors vanor. Numera präglas arbetet inom folkhälsoområdet alltmer av ett bredare hälsofrämjande synsätt som innebär att man eftersträvar att skapa hälsosamma miljöer för alla samt att försöka undanröja hälsorisker för dem som är mest utsatta för sådana. Regeringen pekade på att det utvecklingsarbete som regeringen avser att vidta med anledning av Nationella folkhälsokommitténs slutbetänkande hösten 2000 kommer att lägga grunden för en ny och tydligare fokusering på folkhälsoområdet.

Enligt regeringen kommer även Folkhälsoinstitutets nya roll, som föreslås i utredningen Statens folkhälsoinstitut – roll och uppgifter (SOU 2000:57), att utgöra en viktig grund för detta framtida utvecklingsarbete.

Regeringen framhöll att Sverige under det svenska ordförandeskapet i EU 2001 kommer att prioritera folkhälsa som en fråga på rådsdagordningen. En av målsättningarna är att stärka arbetet med folkhälsofrågor inom EU. Det svenska ordförandeskapet kommer därför att arbeta för att det antas ett nytt ramprogram om folkhälsa.

Det internationella samarbetet i folkhälsofrågor (budgetpropositionen s. 50 f.) har successivt utvecklats under 1999 inom såväl EU som Europarådet och WHO. WHO:s regionalkommitté för Europa antog 1998 ett reviderat ramverk med riktlinjer och mål till ledning för medlemsstaternas folkhälsoarbete, "Hälsa-för-alla" HÄLSA 21. Plattformen för de förnyade "Hälsa för alla"-målen är en jämlikare hälsa. Både regeringen och Folkhälsoinstitutet har deltagit i arbetet med den nya "Hälsa för alla"-strategin.

År 1994 blev folkhälsa formellt ett samarbetsområde inom EU genom Maastrichtfördraget. I och med Amsterdamfördraget vidgades gemenskapskompetensen i frågor som rör folkhälsa. I det ramprogram för folkhälsa som löper t.o.m. 2000 ingår följande områden; cancer, aids och andra smittsamma sjukdomar, narkotika, hälsofrämjande insatser, hälsoövervakning, förebyggande av personsador, miljörelaterade sjukdomar samt sällsynta sjukdomar.

I maj 2000 presenterade kommissionen ett meddelande om den framtida hälsovårdsstrategin inom Europeiska gemenskapen samt ett förslag till ramprogram för folkhälsa åren 2001–2006. Det nya ramprogrammet för folkhälsa föreslås löpa över sex år, och den nuvarande strukturen med flera separata program föreslås ersättas av ett enda sammanhållet program.

I avvaktan på att det nya ramprogrammet skall träda i kraft har kommissionen presenterat ett förslag till förlängning av de program som löper ut åren 2000 och 2001. Regeringen deltar aktivt i det europeiska folkhälsoarbetet och i utarbetandet av det nya ramprogrammet.

Inom ramen för det internationella smittskyddsarbetet sker samarbete bl.a. i WHO och EU samt inom Östersjösamarbetet. Samarbetet inom EU är inriktat på informations- och utbildningsinsatser samt kompetensuppbyggnad. Inom EU har under året arbetet med att utveckla nätverket för epidemiologisk övervakning och kontroll av smittsamma sjukdomar fortsatt.

Socialutskottet har med anledning av budgetpropositionen i *betänkandet 2000/01:SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg* vad gäller politikområdet Folkhälsa (s. 67) erinrat om att regeringen har för avsikt att återkomma till riksdagen med förslag till nya mål för folkhälsopolitiken med anledning av Nationella folkhälsokommitténs förslag på området. Utskottet föreslog att riksdagen skulle godkänna bl.a. det föreslagna målet. Reservationer fogades till betänkandet i denna del från (m), (kd) och (c). Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:96 och 2000/01:97).

Utskottet behandlade frågor rörande det allmänna folkhälsoarbetet senast i *betänkandet 1999/2000:SoU7 Folkhälsofrågor m.m.* Utskottet uttalade bl.a. följande (s. 11).

Utskottet vidhåller att insatser för att främja folkhälsan och förebygga ohälsa även fortsättningsvis skall prioriteras högt. Utskottet delar motionärernas oro över att det fortfarande finns påtagliga hälsoskillnader mellan och inom olika grupper i samhället. Framtidens folkhälsoarbete kommer att påverkas av Nationella folkhälsokommitténs förslag till nationella hälsomål och strategier som skall presenteras senare detta år. Utskottet utgår ifrån att dessa förslag kommer att vara ett viktigt underlag för samhällets insatser för att förbättra folkhälsan. Även de resultat som kommittén Valfärdsboksut över 1990-talet kommer att presentera i början av nästa år kan bli vägledande för det framtida folkhälsoarbetet. Enligt utskottet ryms flera av motionsyrkandena inom ramen för kommittéernas pågående arbete. Utskottet utgår från att dessa och liknande frågeställningar kommer att behandlas av kommittéerna i deras avslutande arbete. Vidare arbetar Folkhälsoinstitutet med projekt rörande kvinnor och ohälsa. Institutet har också på regeringens uppdrag tagit fram metoder för hur hälsokonsekvensbeskrivningar kan användas inom ett antal områden.

Utskottet ansåg, mot bakgrund av det sagda, att de aktuella motionerna var i huvudsak tillgodosedda med det arbete som pågick på området, varför dessa avstyrktes. Riksdagen följde utskottet (prot.nr 1999/2000:84). Till betänkandet fogades i denna del en reservation från (v) och (mp) samt tre reservationer från respektive (kd), (c) och (fp).

Nationella folkhälsokommittén har i sitt slutbetänkande *Hälsa på lika villkor – nationella mål för folkhälsan (SOU 2000:91)* lämnat förslag till nationella folkhälsomål och strategier. I betänkandet redovisas 18 sådana mål, ett stort antal delmål och utmaningar till olika aktörer när det gäller åtgärder. Som folkhälsomål 2 anges ”Stödjande sociala miljöer för individen”, som mål 15 anges ”En mer hälsoinriktad hälso- och sjukvård”, som 16 ”Ett samordnat

folkhälsorapport” och ”Saklig hälsoinformation” som mål 18. Vad gäller folkhälsomål 2 anför kommittén bl.a. att en viktig uppgift är att främja stödjande miljöer i lokalsamhället och ge människor möjlighet till delaktighet i förenings-, bildnings- och kulturverksamhet. Vid mål 15 föreslår kommittén bl.a. effektivare sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande insatser på individ-, grupp- och befolkningsnivå. När det gäller folkhälsomål 16 föreslår kommittén bl.a. att Regeringskansliet samordnar arbetet med folkhälsofrågorna så att det kan ske en sektorsövergripande politisk styrning av verksamheten. Vad gäller det sistnämnda målet belyses i slutbetänkandet bl.a. den roll som Apoteket AB och frivilligorganisationerna spelar i sammanhanget. Kommittén pekar bl.a. på att viktig hälsoinformation förmedlas genom apoteken som i princip når hela befolkningen. Enligt kommittén bör staten i sitt avtal med Apoteket AB reglera den senares hälsoinformationsuppgifter. Kommittén anser vidare att samhällsorganen bör stödja frivilligorganisationerna ekonomiskt för olika former av hälsoinformation till sina målgrupper. Betänkandet är föremål för remissbehandling.

Kommittén *Välfärdsbokslut över 1990-talet (dir. 1999:7, tilläggsdir. 2000:59)*. Utredningen har avgett ett antal delbetänkanden bl.a. Välfärd vid vägskil (SOU 2000:3), Välfärdens förutsättningar. Arbetsmarknad, demografi och segregation (SOU 2000:37), Välfärd, vård och omsorg (SOU 2000:38), Välfärd och skola (SOU 2000:39), Välfärd och försörjning. (SOU 2000:40) och Välfärd, ofärd och ojämlikhet (SOU 2000:41). Kommittén beräknas avge några delbetänkanden under sommaren 2001 och ett slutbetänkande den 15 oktober 2001.

Folkhälsoinstitutet (FHI) har, enligt *regleringsbrev* för budgetåret 2001, regeringens uppdrag att ta fram förslag på en struktur till en folkhälsopolitisk rapport. FHI skall vidare ta fram ett första underlag med utgångspunkt för prioriteringar mellan de nationella folkhälsomålen, enligt vad Nationella folkhälsokommittén presenterade i sitt slutbetänkande. FHI skall också påbörja arbetet med att vidareutveckla de förslag till indikatorer som kommittén presenterat. Dessa uppdrag skall redovisas senast den 1 september 2001. FHI skall även i samråd med berörda myndigheter och organisationer utveckla och pröva metoder för hälsokonsekvensbeskrivningar (HKB) av politiska beslut. Uppdraget har nyligen redovisats.

Socialstyrelsen har den 27 mars 2001 till regeringen överlämnat *Folkhälso-rapport 2001*. Det är den femte i raden av nationella folkhälsorapporter. Rapporten tjänar som kunskaps- och diskussionsunderlag för den framtida folkhälsopolitiken och tas fram på uppdrag av regeringen. Den ger en aktuell översikt över hur hälsoproblem och riskfaktorer för ohälsa förändras över tiden i olika grupper i befolkningen. Folkhälsorapport 2001 kommer att presenteras den 5 april 2001 på en konferens under temat ”Vart är folkhälsan på väg?”

Lantmäteriverket och Socialstyrelsen har i februari 2001 gemensamt presenterat ett nytt band i serien Sveriges nationalatlas (SNA). Bandets tema och titel är *Folkhälsa och sjukvård* och atlasen innehåller fakta kring den svenska

folkhälsan och sjukvården ur ett geografiskt perspektiv. Boken speglar både situationen historiskt och hur den ser ut i dag.

2000/01:SoU13

EU-kommissionen har som ovan redovisats i maj 2000 framlagt förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om antagande av ett program för gemenskapsåtgärder på folkhälsoområdet (2001–2006) (KOM [2000] 285 slutlig). Förslaget kan komma att antas vid hälsorådsmötet den 31 maj 2001.

Socialutskottet behandlade frågor om *folkhälsoforskning* senast i *betänkandet 1999/2000:SoU7 Folkhälsofrågor m.m.* Utskottet uttalade bl.a. följande (s. 14).

Utskottet står fast vid sin senast redovisade inställning att behovet av kunskap genom forskning på folkhälsoområdet även framdeles kommer att vara mycket stort varför det är av betydelse att denna forskning ges stöd och uppmuntran. Stora resurser satsas också på forskningsområdet. Forskning kring folkhälsofrågor finansieras bl.a. genom Socialvetenskapliga forskningsrådet och Vårdalstiftelsen. Det kan nämnas att folkhälsoforskningen resursmässigt är det största av Socialvetenskapliga forskningsrådets forskningsområden. De framtida forskningsprioriteringarna inom folkhälsoområdet kommer enligt utskottet att påverkas av nästa forskningsproposition. Därutöver kan bl.a. förslagen av Nationella folkhälsokommittén och Kommittén för välfärdsbokslut över 1990-talet få betydelse för folkhälsoforskningens framtida inriktning. Utskottet vidhåller sin bedömning att ojämlikhet i hälsa kommer att vara en viktig fråga för den framtida forskningen.

Utskottet ansåg inte att riksdagen skulle ta några initiativ med anledning av de aktuella motionerna. Dessa avstyrktes. Riksdagen följde utskottet (prot.nr 1999/2000:84). Till betänkandet i denna del fogades en reservation från (m), (kd) och (fp) samt en från (c).

Riksdagen godkände våren 2000 vissa riktlinjer för den nya myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering (prop. 1999/2000:81, bet. 1999/2000:UbU17, rskr. 1999/2000:257). Förslaget innebär bl.a. att det nya *Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS)* övertar större delen av Socialvetenskapliga forskningsrådets forskningsmedel. Hösten 2000 godkände riksdagen även vad regeringen förordat om den framtida inriktningen av den nya myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering (prop. 2000/01:3, bet. 2000/01:UbU6, rskr. 2000/01:98).

Nationella folkhälsokommittén har i sitt slutbetänkande *Hälsa på lika villkor – nationella mål för folkhälsan (SOU 2000:91)* som folkhälsomål 17 angett ”Långsiktig satsning på forskning, metodutveckling och utbildning”. I betänkandet anføres bl.a. följande (s. 162 ff.)

Folkhälsoforskningen har i vissa avseenden en relativt stark position i Sverige jämfört med andra länder. Exempel på detta finner man inom t.ex. epidemiologisk forskning och forskning om arbetsmiljöer. Samtidigt finns det tydligt eftersatta områden inom folkhälsoforskningen.

Det finns ett generellt stort behov av forskning om åtgärder för att påverka hälsoutvecklingen i olika grupper av befolkningen. Det gäller såväl människors sociala och ekonomiska villkor som deras beteenden. Sådan forskning

är särskilt angelägen eftersom den är en viktig grund för att få till stånd systematiska metoder inom folkhälsoområdet, främst sådana som avser att påverka bestämningsfaktorerna för hälsa men också sådana som är användbara för utvärdering av åtgärder. Det är i det sammanhanget angeläget att bl.a. hälsoekonomisk forskning ges ökat utrymme.

Hälsoekonomin kan ge viktiga bidrag till att förklara varför individer och även organisationer fattar beslut på det sätt som de gör. Hälsoekonomer pekar här på incitamentens betydelse. Inom forskningsområdet ingår också bl.a. kostnadseffektivitetsbedömningar av åtgärder som avser att påverka hälsan i befolkningen. Sådana bedömningar kan tillsammans med epidemiologisk kunskap få stor betydelse som underlag för beslut om prioriteringar inom folkhälsoområdet.

Det är av särskild vikt att få fram kunskap om metoder som kan nå de personer som har de största hälsoriskerna. Detta är särskilt angeläget då det finns belägg för att traditionell hälsoinformation i första hand kommer mer hälso-
mässigt motiverade och gynnade grupper till del.

I Organisationskommitténs betänkande (SOU 2000:57) om Folkhälsoinstitutets nya roll i folkhälsoarbetet föreslås det att Folkhälsoinstitutet skall bli ett nationellt kunskapscentrum för metoder och strategier inom folkhälsoområdet. I uppdraget skall ingå bl.a. att föra ut kunskap om metoder och strategier till lokala och regionala aktörer. Folkhälsoinstitutet skall även följa den internationella och svenska folkhälsoforskningen. --- Nationella folkhälsokommittén instämmer i de redovisade förslagen om Folkhälsoinstitutets framtida roll.

Regeringen har den 21 mars 2001 till riksdagen överlämnat en proposition, *Statens folkhälsoinstitut – roll och uppgifter, prop. 2000/01:99*, med anledning av Organisationskommitténs betänkande.

Utskottets bedömning

Utskottet vidhåller sin inställning att folkhälsoinsatser skall ges hög prioritet. För närvarande pågår ett intensivt nationellt utvecklingsarbete på folkhälsoområdet. Framtidens folkhälsoarbete kommer att påverkas av Nationella folkhälsokommitténs förslag till övergripande nationella folkhälsomål samt till strategier för hur målen skall uppnås som kommittén presenterade i sitt slutbetänkande under hösten 2000 och som nu remissbehandlas. I betänkandet presenteras ett heltäckande nationellt program för hur man kan främja hälsa och förebygga sjukdom och utjämna de stora hälsoskillnader som finns i befolkningen. Utskottet utgår från att kommitténs förslag jämte remissinstansernas synpunkter kommer att vara ett viktigt underlag för regeringens kommande förslag på området. Även den Folkhälsorapport som Socialstyrelsen just överlämnat till regeringen kommer att påverka utformningen av politiken på området. Som utskottet tidigare anfört torde även de resultat som kommittén Valfärdsbokslut över 1990-talet kommer att presentera i sitt slutbetänkande hösten 2001 att ha betydelse för framtida insatser för att förbättra folkhälsan. Utskottet vill i sammanhanget även framhålla betydelsen av att Folkhälsoinstitutet från sommaren 2001 får en ny roll och nya uppgifter samt

även det internationella arbetet på området, inte minst inom WHO och EU. Regeringen har vidare aviserat att redan i höstens budget föreslå bl.a. nya mål för folkhälsoområdet. Enligt utskottet har flera av de frågor som tas upp i motionsyrkandena berörts i Nationella folkhälsokommitténs slutbetänkande. Utskottet utgår från att dessa och liknande frågeställningar kommer att behandlas i regeringens kommande förslag på folkhälsoområdet. Utskottet anser, mot bakgrund av det anförda, att riksdagen inte bör ta något initiativ med anledning av motionerna 2000/01:So322 (v) yrkande 1, 2000/01:So333 (s), 2000/01:So529 (m) yrkande 1 och 2000/01:So549 (fp) yrkandena 6, 12 och 13. Motionerna avstyrks.

Utskottet vidhåller sin inställning vad gäller folkhälsoforskning. Nationella folkhälsokommittén har angett långsiktig satsning på forskning m.m. på området som ett särskilt folkhälsomål (17) och därvid även understrukit vikten av att bl.a. hälsoekonomisk forskning ges ökat utrymme. Utskottet förutsätter att regeringen kommer att behandla frågor om folkhälsoforskning i kommande förslag på folkhälsoområdet med anledning av kommitténs slutbetänkande. Motion 2000/01:So549 (fp) yrkande 14 avstyrks.

Olika folkhälsoproblem

Motionerna

Två motioner rör *psykisk ohälsa m.m.*

I *motion 2000/01:So471 av Lars Gustafsson m.fl. (kd)* begärs tillkännagivande om psykisk ohälsa (*yrkande 2*). Motionärerna anför att vår höga materiella levnadsstandard till trots rapporteras återkommande om ökad psykisk ohälsa i befolkningen, särskilt bland ungdomar. Enligt motionärerna är detta oroväckande och de anser att dessa larmrapporter måste tas på största allvar, varför regeringen snarast bör lägga fram förslag till åtgärder.

I *motion 2000/01:A277 av Maria Larsson m.fl. (kd)* begärs tillkännagivande om att stress bör uppmärksammas i folkhälsoarbetet (*yrkande 2*). Motionärerna pekar på att den fysiska hälsan i Sverige är god medan den psykiska hälsan tenderar att försämrats. Långvarig stress leder snabbt till att människor slits ned. Enligt motionärerna måste de immateriella värdena beaktas som viktiga hälsosfaktorer och ges ett större utrymme i det framtida folkhälsoarbetet.

Tre motioner rör *självordsprevention*

I *motion 2000/01:So471 av Lars Gustafsson m.fl. (kd)* begärs tillkännagivande om förebyggande av självmord och att Nationella rådets program bör få nationell status (*yrkande 4*). Motionären anför att självmord är den vanligaste dödsorsaken i åldersgruppen 15–44 år. Enligt motionärerna är tendensen med ökad psykisk ohälsa bland ungdomar oroande och bör uppmärksammas.

I *motion 2000/01:So370 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp)* begärs tillkännagivande att ett handlingsprogram för att förebygga suicid tas fram (*yrkande 1*). Motionärerna anför att suicid är ett allvarligt samhällsproblem som

förutom allt mänskligt lidande orsakar samhället stora ekonomiska kostnader.

2000/01:SoU13

I *motion 2000/01:So396 av Carina Hägg (s)* begärs tillkännagivande om en nollvision vad gäller självmord. Motionären anför att samhället under de senaste decennierna på ett mer övergripande sätt intresserat sig för hur självmord skall kunna förebyggas. För att gå vidare i detta arbete behövs, enligt motionären, en systematisk genomgång av varje självmord för att få erfarenheter om vad som ledde fram till självmordet.

Elva motioner rör *skadliga ljudnivåer* m.m.

I *motion 2000/01:So432 av Kia Andreasson m.fl. (mp, v, kd, c, fp)* begärs tillkännagivande att en lag införs som anger högsta tillåtna ljudnivå på offentliga platser, att personer som sköter ljudanläggningar skall genomgå utbildning för att få tillstånd samt att tillståndsmyndigheten får bemyndigande att vidta sanktioner mot överträdelse (*yrkandena 1–3*). Motionärerna anför att moderna ljudanläggningar på diskotek, i motionshallar, vid musikevenemang, i biosalonger och vid andra offentliga tillställningar verkar med så höga ljudnivåer att ett stort antal personers hörselorgan skadas för resten av livet. Hörselskador uppkomna på fritiden ökar och ungdomar är en högriskgrupp, eftersom de ofta vistas i offentliga miljöer där ljudstyrkan är hög. De har heller inte tillräcklig kunskap om hur känsliga våra hörselorgan är. Skadorna skulle inte uppkomma om ljudnivåerna hölls inom de rekommendationer som finns, men som inte efterföljs av de ansvariga arrangörerna. Det viktiga är att sänka ljudnivåerna, öka kunskapen om skadorna, utföra kontroller och införa sanktioner för dem som inte följer bestämmelserna. Även i *motionerna 2000/01:So275 av Marie Engström (v)*, *2000/01:So334 av Ingvar Johnsson (s)*, *2000/01:So340 av Sonja Fransson (s)*, *2000/01:So380 av Lennart Kollmats (fp)* och *2000/01:So535 av Barbro Feltzing (mp)* begärs tillkännagivanden som innefattar krav på lagstiftning om gränsvärden för ljudnivåer i offentliga lokaler m.m.

I *motion 2000/01:So549 (fp) av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om åtgärder mot buller (*yrkande 10*). Motionärerna anför att ungefär var tionde person lider av hörselskada. Det är viktigt att minska bullerstörningarna så att ljudnivåerna sänks och färre människor utsätts för buller. Enligt motionärerna bör Folkhälsoinstitutet få i uppdrag att utveckla åtgärdsprogram mot bullerstörningar i samarbete med berörda samhällssektorer som skolan, Trafiksäkerhetsverket m.fl.

I *motion 2000/01:Sf274 av Matz Hammarström m.fl. (mp)* begärs tillkännagivande om barn och hörselproblem (*yrkande 25*). Motionärerna anför att i dagens samhälle får barn sällan vila sin hörsel. Om antalet skador på barns och ungdomars hörsel har ökat vet ingen i dag, för tillgången på bra mätmetoder är begränsad och tillförlitlig statistik saknas.

I *motion 2000/01:So310 av Elisabeth Fleetwood (m)* begärs tillkännagivande om nödvändigheten av skyndsamma åtgärder beträffande allvarliga bullerskador. Motionären anför att tinnitus, också kallat öronsus, i dag anses

drabba omkring 15 % av befolkningen. De risker för försämrad hörsel som föreligger i vårt moderna "ljudstarka" samhälle måste uppmärksammas.

I *motion 2000/01:So228 av Sofia Jonsson (c)* begärs tillkännagivande om att vidta ökade åtgärder för att ytterligare förbättra informationen om buller, bullerskador och tinnitus (*yrkande 1*). Vidare yrkas tillkännagivande om en undersökning av hur man kan komma åt problemet med tinnitus mer specifikt och hur problemen skall åtgärdas på sikt (*yrkande 2*). Motionären anför att Socialstyrelsens allmänna råd om buller och höga ljudnivåer varit i bruk i några år. Någon utvärdering har ännu inte gjorts, men regeringen har givit myndigheter som har tillsynsvägledningsansvar enligt miljöbalken i uppdrag att göra en utvärdering av hur bestämmelserna tillämpas. Inom ramen för denna utvärdering skall Socialstyrelsen under detta år också påbörja en undersökning av hur miljöbalkens bestämmelser beträffande hälsoskydd tillämpas.

I *motion 2000/01:So465 av Eva Arvidsson och Eva Johansson (båda s)* begärs tillkännagivande om vikten av en översyn av reglerna vad gäller ljudnivån i allmänna lokaler. Motionärerna anför att gällande regler rörande högsta tillåtna decibeltal bryts och en högre volym än den tillåtna har blivit mer regel än undantag.

Tre motioner rör *allergiprevention*

I *motion 2000/01:So471 av Lars Gustafsson m.fl. (kd)* begärs att regeringen tillsätter en utredning om allergi (*yrkande 5*). Enligt motionärerna är skola och förskola områden där det förekommer stora allergiproblem. Antalet elever med allergiska problem har fördubblats under de senaste 20 åren.

I *motion 2000/01:Sf274 av Matz Hammarström m.fl. (mp)* begärs tillkännagivande om utbildning av mödra- och barnavårdens personal i allergiprevention (*yrkande 23*). Mödra- och barnhälsovårdens personal bör, enligt motionärerna, få en starkare roll och utbildning när det gäller möjligheter till allergiprevention och metoder för att få föräldrar att sluta röka, skapa bra boendemiljö och handla livsmedel och andra produkter som är så bra som möjligt i allergihänseende. Ett stort likalydande yrkande framställs i *motion 2000/01:Bo520 av Thomas Julin m.fl. (mp) yrkande 4*.

Tre motioner rör *fysisk aktivitet*

I *motion 2000/01:So529 av Birgitta Wistrand och Cristina Husmark Pehrsson (båda m)* begärs tillkännagivande om den positiva effekt som fysisk aktivitet innebär för både kropp och själ (*yrkande 3*). Motionärerna anför att fysisk aktivitet och rätt kost ger snabba positiva effekter för individens självuppfattning, välbefinnande och därmed självförtroende, något som ger hälsospiraler. Motionärerna anser vidare att det behövs mer forskning inom en rad olika områden som biomedicinska effekter av fysisk aktivitet och dess betydelse för inlärning, elevers kroppsuppfattning samt integrering av fysisk aktivitet med andra skolämnen m.fl. områden. Det som motionärerna anser viktigast, en ny attityd till hälsa, innebär att den enskilde kan påverka sitt

hälsoläge genom egna aktiviteter och handlingar och är ett första steg mot ett nytt och mer hälsoinriktat beteende.

I *motion 2000/01:Ub806 av Ewa Larsson m.fl. (mp)* begärs tillkännagivande om sambandet mellan barns och ungdomars ökade vikt och minskningen av idrottsutövandet (*yrkande 5*).

I *motion 2000/01:So295 av Carina Moberg (s)* begärs tillkännagivande om att Folkhälsoinstitutets nuvarande uppdrag blir början på ett långsiktigt förändringsarbete för att främja hälsa och förebygga sjukdom genom ökad fysisk aktivitet. Det är enligt motionären viktigt att Folkhälsoinstitutets arbete under rörelseåret 2001 blir långsiktigt.

Två motioner rör *kost m.m.*

I *motion 2000/01:So529 av Birgitta Wistrand och Cristina Husmark Pehrsson (båda m)* begärs tillkännagivande om kost och risken för sjuklighet i dag och folkhälsoutvecklingen på längre sikt (*yrkande 2*). Motionärerna anför att allt vi äter påverkar oss och vårt immunsystem, något som allt färre verkar känna till. Begrepp som Street food, Take away och snabbmat är allmänt accepterade i vår matkultur i dag. Det har blivit en livsstil som allvarligt kan komma att skada vår hälsa.

I *motion 2000/01:So297 av Gunnel Wallin m.fl. (c)* begärs tillkännagivande om att hela samhället och särskilt familjen, skolan och fritidsverksamheten har viktiga uppgifter i arbetet med att förebygga ätstörningar (*yrkande 1*). Motionärerna anför att den viktigaste förebyggande åtgärden mot ätstörningar är att stärka självkänslan. Vidare begärs tillkännagivande om att idrottsrörelsen skall känna ett starkt stöd från samhället i sitt arbete mot anorexi och i sina ansträngningar att intensifiera information om vikten av att äta rätt och de risker som finns om detta inte följs (*yrkande 2*). Slutligen yrkas tillkännagivande om att vården behöver fler specialister för att kunna ge dem som drabbas av ätstörningssjukdomar en adekvat vård (*yrkande 3*).

Tre motioner rör *insatser mot olika sjukdomar*

I *motion 2000/01:So471 av Lars Gustafsson m.fl. (kd)* begärs tillkännagivande om migrän (*yrkande 3*). Motionärerna anser att migrän bör tas upp i det nationella folkhälsoprogrammet. Vidare begärs tillkännagivande om elöverkänslighet (*yrkande 7*). Motionärerna anser att problemet med elöverkänslighet bör kartläggas ytterligare. Forskningen på området måste följas så att nödvändiga åtgärder kan vidtas.

I *motion 2000/01:So265 av Ingvar Eriksson och Elizabeth Nyström (båda m)* begärs tillkännagivande om förebyggande åtgärder mot osteoporos. Enligt motionärerna borde man nu med alla medel förhindra att fler och fler utsätts för det lidande och de funktionsnedsättningar med stora behov av hjälp, som benskörhetsfrakturer medför. Motionärerna anser att man inte längre kan underlåta att på allvar satsa på det förebyggande arbetet, i första hand för barn och ungdom, och på att inom vårdsektorn diagnostisera och behandla sjukdomen.

I motion 2000/01:So391 av Carina Hägg och Agneta Brendt (s) yrkas tillkännagivande om vikten av att BVC erbjuder nyblivna föräldrars barn vaccination mot tuberkulos och om vikten av att informera om betydelsen av vaccination mot tuberkulos (*yrkandena 1 och 2*). Motionärerna anför att WHO har uppmärksammat världens alla regeringar på att inte nonchalera hotet om en världsomfattande tuberkulosepidemi. Spridningen av TBC har stannat av efter förebyggande åtgärder i Baltikum. I Sverige har under det senaste decenniet rapporterats i genomsnitt 550 nya fall av aktiv tuberkulos per år. Nya faktorer, som ökat resande, invandring, fritidsvanor och inte minst aggressivare tuberkulosbakterier, måste också vägas in när man bedömer smittorisken och smittvägarna i framtiden.

Tre motioner rör *övriga folkhälsofrågor*

I motion 2000/01:So322 av Gudrun Schyman m.fl. (v) begärs att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att se över betydelsen av arbetstidens längd och förläggning för folkhälsan (*yrkande 4*). Motionärerna framhåller att de hälsoproblem som framför allt tycks öka och som är mycket oroande är den negativa stressen. Denna stress har sin grund i känslor av maktlöshet över den egna situationen.

I motion 2000/01:So387 av Harald Nordlund (fp) begärs tillkännagivande om införande av ett nationellt förbud mot tomgångskörning och om ökade möjligheter att beivra överträdelser av tomgångsförbudet (*yrkandena 1 och 2*). Motionären anför att diskussioner har förekommit om det berättigade i kommunala förbud mot tomgångskörning. Om tekniska skäl skulle överväga för en ändring är det lämpligt att sådana utredningar görs och beslut fattas på statlig nivå.

I motion 2000/01:So408 av Gudrun Lindvall (mp) begärs tillkännagivande om behovet av en studie av de miljörelaterade sjukdomarna och deras utbredning i landet.

Bakgrund m.m.

Regeringen har i *budgetpropositionen (2000/01:1, utg.omr. 9)* under politikområdet Folkhälsa redogjort för de statliga insatserna på området (avsnitt 4.5.1). Härvid anføres under rubriken Statliga insatser inom politikområdet bl.a. följande (s. 48 ff.).

Ett av de hälsoproblem som ökar bland befolkningen är *allergier*, vilka drabbar främst barn och unga. Varannan person under 20 år har någon gång under sin uppväxt haft problem med allergier eller annan överkänslighet. Folkhälsoinstitutet har under 1999 haft i uppdrag av regeringen att utveckla metoder för att bättre nå föräldrar med information i bl.a. allergiförebyggande syfte. Som ett led i detta arbete har institutet bl.a. redovisat en kartläggning av hur allergiprevention bedrivs inom barnhälsovården samt en projektplan för hur fortsatta vetenskapliga konsensusarbeten och metodutvecklingsprojekt kommer att bedrivas.

Behovet av att öka kunskapen och förståelsen om inomhusmiljöns betydelse för en hållbar miljö- och hälsoutveckling, däribland förekomsten av allergier, låg bakom ett tjugotal myndigheters och byggsektorns gemen-

samma satsning på Innemiljöåret 1999. Inom ramen för innemiljöåret har Folkhälsoinstitutet och Boverket haft ett gemensamt uppdrag att tillsammans med andra berörda myndigheter och organisationer initiera aktiviteter med inriktning på inomhusmiljöer där barn och ungdomar vistas.

Bra matvanor och tillgång till säker och näringsriktig mat är viktiga förutsättningar för en god hälsa. Med utgångspunkt i den nationella handlingsplan för nutrition som fastställdes av regeringen 1995 har Livsmedelsverket och Folkhälsoinstitutet i samråd med berörda myndigheter och organisationer tagit fram ett dokument, Nationella mål och strategier för *nutrition* 1999–2004. Dokumentet anger inriktning och ansvar för nutritionsarbetet i Sverige och syftar till att fungera som en vägledning för alla aktörer i det regionala och lokala arbetet med kost och hälsa. Dessutom har Livsmedelsverket arbetat fram en ny rekommendation gällande intag av frukt och grönsaker och Folkhälsoinstitutet arbetar med att ta fram strategier för att öka konsumtionen av frukt och grönt.

Tillförlitliga och representativa data om *kost och fysisk aktivitet* i befolkningen saknas i dag. Folkhälsoinstitutet har tillsammans med Epidemiologiskt Centrum och Livsmedelsverket inlett ett arbete med att utveckla enkätfrågor om levnadsvanor inom området.

År 1998 tog Folkhälsoinstitutet på regeringens uppdrag fram ett underlag angående fysisk aktivitet. Slutsatserna presenterades i rapporten Fysisk aktivitet – för nytta och nöje. Som ett led i denna satsning har Folkhälsoinstitutet planerat att genomföra ett fysiskt aktivitetsår 2001. Projektet har fått namnet ”Sätt Sverige i rörelse 2001”.

Regeringen har vidare i *budgetpropositionen (prop. 2000/01:1)* under rubriken analys och slutsatser (avsnitt 4.6.2.) anført bl.a. följande (s. 53 ff.).

En negativ tendens är att *psykiska och psykosomatiska besvär* ökar, t.ex. nervositet, oro, ångest, sömnbesvär, särskilt hos unga kvinnor med låg utbildning och hos barn och ungdomar. Den mentala ohälsan är ett växande folkhälsoproblem hos framför allt barn och ungdomar, där *själv mord* är en betydande dödsorsak. Den *ohälsorelaterade stressen* framstår även allt tydligare som en av de viktigaste riskfaktorerna för ohälsa, både i allmänhet och i arbetslivet. Ett allvarligt tecken är t.ex. ökningen av stressrelaterade arbetsolyckor för kvinnor i kommunal och landstingskommunal sektor. Det är framöver viktigt att se hur arbetsplatsen som hälsofrämjande arena skall kunna utnyttjas för att på så sätt kunna minska skillnader i ohälsa mellan olika grupper i samhället.

En annan iakttagelse är att sociala skillnader i hälsa mellan sociala klasser inte tycks förändras utan ligger kvar på nivåer som återfinns i många andra europeiska länder.

Allergier och övervikt är andra hälsoproblem som ökar i omfattning. Nästan tre miljoner människor i Sverige har eller har haft någon form av allergi eller annan överkänslighet. Det syns ingen sjunkande trend i förekomst av allergi och annan överkänslighet. Detsamma gäller i den övriga västvärlden. För närvarande pågår ett arbete med en nationell handlingsplan mot allergi under ledning av Folkhälsoinstitutet. Arbetet med att förebygga allergi och annan överkänslighet måste intensifieras genom miljöåtgärder och ökad information till bl.a. föräldrar och personal inom verksamheter som vänder sig till barn.

När det gäller kraftig övervikt har den nu blivit så vanlig att man räknar med att ca 10 procent av befolkningen, dvs. en halv miljon vuxna, hör till riskgruppen. Det är särskilt anmärkningsvärt att andelen överviktiga ökar bland barn och ungdomar. Övervikt är dessutom vanligare bland arbetare än bland tjänstemän. Regeringen har för 2000 och 2001 beviljat 25 miljoner kronor till landstingen för insatser mot övervikt.

Under 1980- och 1990-talen har det skett förändringar som påverkat *smittskyddssituationen* i Sverige. Människors alltmer omfattande resande, den ökade invandringen och handeln med livsmedel medför att den epidemiologiska utvecklingen såväl nationellt som i omvärlden måste följas med stor noggrannhet. Infektionssjukdomar som blossar upp i en del av världen har i dag en mycket större spridningspotential än tidigare. I Ryssland och Baltikum finns det för närvarande uppenbara risker med de totalresistenta tuberkulosebakterier som uppträder.

I syfte att ytterligare förbättra smittskyddet i landet avser regeringen att utarbeta en proposition med ett förslag till ny smittskyddslag. Underlaget för propositionen utgör den utvärdering av det svenska smittskyddet med tonvikt på smittskyddslagen och övriga författningar som finns i Smittskyddskommitténs slutbetänkande Smittskydd, samhälle och individ (SOU 1999:51). I smittskyddspropositionen kommer även problemen med vårdrelaterade infektioner att hanteras.

I samband med Nationella folkhälsokommitténs slutbetänkande har regeringen för avsikt att påbörja ett utvecklingsarbete inom folkhälsoområdet för att på så sätt förbättra förutsättningarna för folkhälsoarbetet i landet. I detta utvecklingsarbete kommer att ingå att ta ställning till vilka mål och områden som bör prioriteras de kommande åren samt även förbättra regeringens möjligheter att följa upp och utvärdera folkhälsoområdet. Även Folkhälsoinstitutet kommer, efter dess ombildning den 1 juli 2001, att ha en viktig uppgift att fylla i detta utvecklingsarbete. – – – Regeringens utvecklingsarbete, med utgångspunkt i Nationella folkhälsokommitténs arbete samt Folkhälsoinstitutets nya roll, bör vara att få ett bättre beslutsunderlag i syfte att förbättra folkhälsan i landet och särskilt när det gäller hälsan för de grupper i samhället som är mest utsatta ur folkhälsosynpunkt.

Socialutskottet har i *betänkandet 1999/2000:SoU7 Folkhälsofrågor m.m.*, till vilket hänvisas, senast behandlat frågor om olika folkhälsoproblem (s. 23 f.). Utskottet anförde bl.a. följande.

Utskottet delar motionärernas oro när det gäller skadliga ljudnivåer. Den moderna ljudmiljön är i flera avseenden inte sund och innebär risker inte minst för unga människor att drabbas av olika former av hörselskador. Utskottet anser att det krävs åtgärder på samhällets alla nivåer för att tillförsäkra människor skydd mot olika bullerstörningar. Detta ligger också i linje med den handlingsplan mot buller som antogs av riksdagen 1994. Både Nationella folkhälsokommittén och Miljömålskommittén behandlar för närvarande bullerfrågan ur ett folkhälsoperspektiv. Enligt utskottet bör riksdagen inte föregripa kommittéernas kommande förslag på området. Utskottet erinrar om vad som tidigare sagts om skadliga ljudnivåer inomhus och kommunernas möjlighet att agera enligt miljöbalken. För att bemästra problemen med alltför höga ljudnivåer är det av stor vikt att bullerfrågan ges prioritet i det lokala miljöskyddsarbetet. Socialstyrelsens råd m.m. på området är avsedda att användas som hjälp av bl.a. kommuner i arbetet med att minska effekten av olika typer av buller inomhus. Socialstyrelsen har som tillsyns-

myndighet enligt miljöbalken också att följa upp kommunernas miljöskyddsarbete bl.a. när det gäller störande ljud. Motionerna ... är i stor utsträckning tillgodosedda med det sagda och avstyrks.

Utskottet vidhåller sin bedömning om det självmordspreventiva arbetet och det arbete som bedrivs på området av bl.a. Folkhälsainstitutet och Centrum för suicidforskning och prevention. Nationella folkhälsokommittén har lyft fram bl.a. området psykisk ohälsa som ett av de områden som bedöms få en central roll vid formuleringen av nationella folkhälsomål och strategier. Något tillkännagivande till regeringen med anledning av motionerna ... bör enligt utskottets mening riksdagen inte göra. Motionerna i fråga avstyrks.

När det gäller allergier och annan överkänslighet gör utskottet heller ingen annan bedömning än när frågan senast behandlades förra året. Den kommande nationella handlingsplanen mot allergi kommer enligt utskottets bedömning att positivt påverka folkhälsoarbetet på området. Något initiativ av riksdagen med anledning av motionerna ... behövs inte. Motionerna avstyrks.

När det gällde motionsyrkandena rörande insatser såvitt avsåg TBC, migrän och osteoporos hade utskottet samma inställning som tidigare vad gäller yrkanden om insatser mot olika sjukdomar. Mot bakgrund av de riktlinjer för prioriteringar inom hälso- och sjukvården som riksdagen ställt sig bakom vidhöll utskottet att riksdagen inte kan tillmötesgå motionskrav på insatser mot olika sjukdomar eller att vården av dessa bör organiseras på visst sätt. De aktuella motionerna avstyrktes.

Ett motionsyrkande som rörde folkhälsoprogram för sjukdomar i rörelseorganen fick, enligt utskottet, anses i huvudsak tillgodosett genom det arbete som bedrivs av Folkhälsainstitutet och Nationella folkhälsokommittén. Motionen avstyrktes därför.

Även ett motionsyrkande som rörde stress avstyrktes mot bakgrund av Folkhälsokommitténs pågående arbete.

Riksdagen följde utskottet (prot.nr 1999/2000:84). Till betänkandet fogades i denna del reservationer från (v), (kd), (fp) och (mp).

Nationella folkhälsokommittén har som ovan nämnts i sitt slutbetänkande *Hälsa på lika villkor – nationella mål för folkhälsan (SOU 2000:91)* lämnat förslag till nationella folkhälsomål och strategier. Som folkhälsomål 1 anges ”Stark solidaritet och samhällsgemenskap”, som 2 ”Stödjande sociala miljöer för individen”, som mål 3 ”Trygga och jämlika uppväxtvillkor”, som mål 5 ”God arbetsmiljö”, som mål 6 ”Tillgängliga grönområden för rekreation”, som mål 7 ”Sunda inne- och utemiljöer”, som mål 8 ”Skadesäkra miljöer och produkter”, som mål 9 ”Ökad fysisk rörelse” samt som mål 10 ”Goda matvanor”. Kommittén har bl.a. lyft fram psykisk ohälsa som det mest angelägna folkhälsoproblemet att angripa på bred front och har även pekat på allergier som en av de svåra somatiska sjukdomar som kan påverkas. Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling.

Socialutskottet har i *betänkandet 2000/01:SoU5 Nationell handlingsplan för utveckling av hälso- och sjukvården* behandlat regeringens proposition 1999/2000:149 med samma namn. Utskottet har vad gäller psykisk ohälsa anfört bl.a. följande (s. 32 f.).

Nationella folkhälsokommittén har i sitt slutbetänkande (SOU 2000:91) behandlat frågan om psykisk ohälsa. Kommittén anför bl.a. att den psykiska ohälsan är det mest angelägna folkhälsoproblemet att angripa, dels på grund av dess storlek, dels på grund av att sammantagna insatser endast i begränsad utsträckning hittills har gjorts för att förebygga psykisk ohälsa (s. 77).

Mot bakgrund av vad som ovan anförts kan utskottet konstatera att det pågår ett aktivt arbete när det gäller frågor om psykisk ohälsa. De förslag som lämnas i propositionen är enligt utskottets uppfattning väl avvägda och ägnade att bidra till att förbättra situationen för personer med psykisk ohälsa och psykiska funktionshinder.

Sammanfattningsvis föreslår utskottet att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om inriktning och åtgärder för att förbättra stödet till barn, ungdomar och äldre med psykisk ohälsa samt till personer med psykiska funktionshinder (avsnitt 7.3).

De aktuella motionerna avstyrktes. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:53).

Socialutskottet har i *betänkandet 2000/01:SoU7 Barn – här och nu Redogörelse för barnpolitiken i Sverige* behandlat regeringens skrivelse 1999/2000:137 med i stort samma titel och därvid frågor om barns och ungdomars fysiska och psykiska hälsa. Utskottet anförde bl.a. följande (s. 24 f.).

Den ökade förekomsten av bl.a. psykisk ohälsa hos barn och ungdomar är oroande och måste enligt utskottet föranleda kraftsamlingar både centralt och lokalt i de verksamheter som möter barn och ungdomar. Utskottet har nyligen i betänkande 2000/01:SoU5 ställt sig bakom förslaget om inriktning och åtgärder för att förbättra stödet till bl.a. barn och ungdomar med psykisk ohälsa. Detta innebär bl.a. en satsning på att barn och ungdomar som visar tecken på psykiska problem skall erbjudas tidigt och adekvat stöd samt att vårdbehoven hos ungdomar i åldersgruppen 16–25 år skall tillgodoses bättre genom samordnade insatser mellan barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri. Motionerna ... får anses åtminstone delvis tillgodosedda med det anförda och avstyrks.

Utskottet delar bedömningen i motionerna So12 (fp) yrkande 9 och So453 (m, v, kd, c, fp, mp) yrkande 1 att de riktlinjer som WHO har utarbetat om hur självmordsförebyggande arbete bör bedrivas snarast omsätts till svenska förhållanden. Vad utskottet nu anför med anledning av motionerna bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:135). Till betänkandet i denna del fogades en reservation från (kd).

Institutet för psykosocial medicin (IPM) skall utveckla, värdera och förmedla kunskaper om psykosociala aspekter på hälso- och sjukdomsprocesser. Verksamheten omfattar bl.a. målinriktad forskning kring sjukvård, förebyggande av ohälsa samt hälsoarbete. IPM ägnar särskild uppmärksamhet åt arbetslösheten och dess psykosociala konsekvenser.

Vid Uppsala universitet och vid den socialmedicinska kliniken vid Akademiska sjukhuset i Uppsala har i januari 2001 *Centrum för miljörelaterad*

ohälsa och stress (CEOS) startats. Syftet med centret är att se hur man kan öka motståndskraften mot stress och utveckla strategier för att skapa hälsa. Forskningen skall fokuseras på stressrelaterade sjukdomar som kronisk trötthet och fibromyalgi. Till centrumet skall också patienter med stressrelaterade sjukdomar kunna remitteras.

WHO kommer under världshälsodagen den 7 april 2001 att uppmärksamma den psykiska hälsan under temat "Mental health: Stop exclusion – Dare to care". I oktober 2001 kommer organisationen att publicera sin världshälso-rapport, *2001 World Health Report*. Rapporten kommer att behandla bl.a. psykisk ohälsa.

I november 1995 överlämnade det nationella rådet för självmordsprevention till dåvarande socialministern skriften *Stöd i självmordskriser – Nationellt program för utveckling av självmordsprevention*. I denna redovisar rådet sin uppfattning om självmordsproblemetets natur och sina förslag till preventiva strategier.

Den tredje nationella nätverkskonferensen om självmordsprevention äger rum i Uppsala den 4–5 oktober 2001. Temat är självmordsprevention bland barn och ungdom.

Hälsoskyddets uppgift enligt miljöbalken är att förebygga och undanröja olägenheter för människors hälsa. Med olägenhet för människors hälsa avses störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig (9 kap. 3 § miljöbalken). I alla sammanhang där frågor behandlas med stöd av miljöbalken skall hälsoskyddet beaktas. För arbetsmiljön finns särskild lagstiftning. Den direkta tillsynen över sådana hälsoskyddsfrågor som regleras i miljöbalken utövas av kommunerna. Som stöd för den direkta tillsynen ger Socialstyrelsen ut allmänna råd (med normer, riktvärden etc.) och annan vägledande information. Socialstyrelsen skall vidare följa upp hur den operativa tillsynen medverkar till att hälsoskyddet beaktas. Länsstyrelserna har en samordnande och uppföljande roll inom regionen. Hur tillsynen skall bedrivas regleras i förordningen om tillsyn enligt miljöbalken.

Enligt regleringsbrev för *Socialstyrelsen* avseende budgetåret 2001 skall styrelsen till regeringen åiterrapportera i flera frågor rörande hälsoskyddsområdet, bl.a. frågan om insatser på området som bidragit till en enhetlig tillämpning av lagstiftningen på området.

Socialminister Lars Engqvist har i svar på en interpellation rörande tinnitus (2000/01:85) den 28 november 2000 anfört bl.a. följande.

Först är det angeläget att påpeka att ett tiotal olika orsaker kan ligga bakom tinnitus eller öronsus: höga ljudnivåer är således inte den enda möjliga orsaken till tinnitus. Tinnitus kan också ta sig flera olika uttryck och är i sin grava form starkt handikappande. Det är naturligtvis ytterst viktigt att motverka hörselskador hos våra barn och ungdomar såväl som hos vuxna. Regeringen är väl medveten om de risker som det innebär att utsättas för alltför höga ljudnivåer.

Den lagstiftning som är tillämplig är främst miljöbalken och där framgår att det är arrangören som ska vidta de åtgärder som krävs för att skydda människors hälsa. Miljönämnden avgör om och när olägenheter för människors hälsa föreligger samt vad som behöver göras.

Socialstyrelsen, som är central tillsynsmyndighet för frågor som rör olägenheter för människors hälsa i inomhusmiljöer, utfärdade år 1996 allmänna råd om buller och höga ljudnivåer (SOSFS 1996:7). Råden innehåller bl.a. rekommendationer för maximala ljudnivåer vid konserter och på diskotek som skydd mot hörselnedsättning eller öronsus.

På nationell nivå har flera initiativ tagits. År 1999 utnämndes till tinnitusår och ett antal myndigheter samarbetade inom ramen för bättre inomhusmiljö, för att informera om och motverka tinnitus. Socialstyrelsen, Konsumentverket, Barnombudsmannen, Arbetskyddsstyrelsen och Boverket arrangerade tillsammans med och under ledning av Folkhälsoinstitutet ett seminarium i februari 1999. I samband med detta togs även en broschyr i form av en cd fram med namnet The never-ending sound. Målgruppen var just ungdomar. Vidare tog Konsumentverket initiativ till en videoproduktion om tinnitus och även här var målgruppen ungdomar. Konsumentverket har också noggrant reglerat de ljudnivåer som ljud från olika leksaker får generera. Redan drabbade eller anhöriga kan söka hjälp via Tinnitusjouren.

På lokal nivå är det angeläget att arrangörer av skoldanser, diskotek, popkonserter etc. uppmärksammas på problemet. När det gäller upplysning och information kan lokala folkhälsoråd eller landstingens folkhälsoenheter tillsammans med kommunala förvaltningar – miljö- och hälsoskyddskontor – spela en viktig roll. Det blir också allt vanligare att olika aktörer ser till att det finns hörselproppar att tillgå vid diskotek och liknande tillställningar.

Det är främst två faktorer som är utmärkande för kommuner som har lyckats väl med att få ned decibeltalen till under de rekommenderade gränsvärdena. Dels har man utnyttjat det befintliga regelverket strikt, dels har man arbetat med information och attitydpåverkan till arrangörer av diskotek och konserter. Dessutom har kommunen noggrant följt upp att arrangören följer vad den kommit överens med miljöförvaltningen om.

Inom miljöförvaltningarna i bl.a. Göteborg, hela Västra Götalandsregionen samt Stockholm har särskilda satsningar i form av kontrollmätningar och information riktad direkt till arrangörerna genomförts, i syfte att minska hörselskadorna hos barn och ungdomar. I mindre kommuner som Varberg, Kumla, för att nämna några, har man nått mycket långt. Goda exempel finns således att ta efter.

Sammanfattningsvis: Stora ansträngningar har gjorts och görs kontinuerligt för att minska det aktuella problemet. Miljöbalken och Socialstyrelsens Allmänna Råd bedömer vi i nuläget som helt tillräckliga medel för kommunerna att ingripa mot alltför höga ljudnivåer.

Socialstyrelsen har i rapporten *Tinnitus Vårdprogram 2000 (2000:7)* redovisat bl.a. hur symptomet tinnitus värderas och om man kan spåra patienter med tinnitus som löper stor risk att utveckla svårt lidande. Även rehabiliteringsmodeller, riktlinjer för behandlingsinsatser och vårdnivå för vård sökande behandlas.

Den parlamentariska *beredningen om mål i miljöpolitiken (Miljömålskommittén)*, dir. 1998:45, har i juni 2000 till regeringen överlämnat sitt betänkande

Framtidens miljö – allas vårt ansvar (SOU 2000:52). I betänkandet föreslås bl.a. som etappmål att antalet människor som utsätts för trafikbullerstörningar överstigande de riktvärden som riksdagen beslutat om för buller i bostäder har minskat med 10 % till år 2010 och med 80 % till år 2020 jämfört med 1998. Betänkandet är föremål för beredning i Regeringskansliet.

Skolminister Ingegerd Wärnersson har den 24 januari 2001 i svar på fråga (2000/01:549) om det fysiska aktivitetsåret 2001 anfört bl.a. följande.

Det är Folkhälsoinstitutet som har fått regeringens uppdrag att leda och tillsammans med andra myndigheter och organisationer genomföra ett fysiskt aktivitetsår, Sätt Sverige i rörelse 2001. Folkhälsoinstitutet ser projektet Sätt Sverige i rörelse 2001 som början på ett långsiktigt förändringsarbete för att främja hälsa och förebygga sjukdom genom ökad fysisk aktivitet. Detta är en ambition som delas fullt ut av regeringen.

Insatserna under året kommer att genomföras i samråd med myndigheter, institutioner och organisationer. De områden som står i fokus för insatserna är: arbetsplatsen, förskolan/skolan, fritiden samt hälso- och sjukvården. Varje område ägnas särskild uppmärksamhet under en viss period och förskolan/skolan är i fokus under det andra kvartalet år 2001. För varje område finns en samordnare som ansvarar för planering och genomförande av aktiviteter och samarbetet med andra myndigheter och organisationer. Inom skolans område kommer det att ske en rad olika aktiviteter.

Regeringen stöder på många håll i landet lokala projekt via stöd ur Allmänna arvsfonden som är goda exempel på olika samarbetsätt mellan idrottsrörelsen och skolan.

Vid *Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU)* pågår ett projekt rörande åtgärder mot *fetma*. Utvärderingens syfte är att klarlägga om det finns vetenskapliga bevis för att några åtgärder hjälper mot fetma och övervikt och vad dessa åtgärder i så fall kostar individ och samhälle. För att åstadkomma detta skall effekten av såväl förebyggande åtgärder som olika behandlingsformer utredas. Aspekter speciella för barn och ungdom liksom för män och kvinnor skall beaktas, liksom kostnader för de olika åtgärderna.

Vid SBU pågår också ett projekt som avser *Benskörhet – prevention, diagnostik och behandling*. Projektgruppen kommer att utvärdera den vetenskapliga grunden för de tillgängliga metoderna för att förebygga, diagnostisera och behandla benskörhet.

Med *olägenhet för människors hälsa* avses, som ovan nämnts, enligt 9 kap. 3 § miljöbalken störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig. Genom 9 kap. 12 § samma balk får regeringen åt kommunen överlåta att meddela de föreskrifter som behövs till skydd mot olägenheter för människors hälsa. Enligt 40 § 1 p. förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, får kommun, om det behövs för att hindra att olägenheter för människors hälsa uppkommer i en kommun, meddela föreskrifter om tomgångskörning med motordrivna fordon. I 51 § förordningen (1998:899) om miljö-

farlig verksamhet och miljöskydd jämförd med 29 kap. 9 § 3 p. miljöbalken finns bestämmelser om påföljder för brott mot föreskrifter meddelade med stöd av 9 kap. 12 § miljöbalken.

Utskottet har senast i *betänkande 1995/1996:SoU1 Allergi och andra folkhälsofrågor* behandlat frågor om åtgärder mot *tomgångskörning* m.m. (s. 20 f.). I betänkandet redovisade utskottet relevanta bestämmelser i då gällande lagstiftning (hälsoskyddslagen 1982:1080 och hälsoskyddsförordningen 1983:616). Denna lagstiftning har upphävts och utan ändring i sak genom 2 § 7 p. lag (1998:811) om införande av miljöbalken och 1 p. övergångsbestämmelserna till förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ersatts med lagstiftningen ovan. Utskottet utgick från att regeringen och berörda myndigheter följde frågan. Aktuella motioner avstyrktes. Riksdagen följde utskottet (prot.nr 1995/96:23).

Socialstyrelsen, Institutet för Miljömedicin och Miljömedicinska enheten vid Stockholms läns landsting har i januari 2001 till regeringen överlämnat *Miljöhälsorapport 2001*. Rapporten innehåller en beskrivning av det nationella läget när det gäller hälsorisker i miljön och miljörelaterad ohälsa. Syftet med rapporten är att ge underlag för prioriteringar och beslut inom området miljö och hälsa.

Regeringen har i december 2000 beslutat att ge en parlamentarisk kommitté i uppdrag att göra en översyn av arbetstidslagen, semesterlagen och övrig ledighetslagstiftning. Representanter för arbetsmarknadens parter skall knytas till kommittén (*Arbetstid, semester och betald ledighet, dir. 2000:97*). Kommittén skall bl.a. lämna förslag till en ny arbetstidsreglering som ger den enskilda arbetstagaren ett större inflytande över arbetstidens förläggning men samtidigt ger en god flexibilitet i produktionen. Vidare skall kommittén med Arbetstidsgruppens rapport Kortare arbetstid – för och emot (Ds 2000:22) som underlag pröva olika sätt att förkorta arbetstiden och ge förslag på hur dessa skulle kunna genomföras. Uppdraget skall i denna del redovisas senast den 1 juni 2002.

Socialminister Lars Engqvist har i svar på fråga (1999/2000:128) om elöverkänslighet den 10 november 2000 anfört bl.a. följande.

Det är ett stort problem att många människor upplever att de får symtom på grund av elektriska och magnetiska fält. Hur många människor som lider av dessa problem är dock oklart liksom hur orsakssambanden ser ut. Det allra viktigaste är därför enligt min mening att de personer som har dessa symtom tas på största allvar och att de drabbade får den vård och det stöd som de behöver.

Det pågår i dag en tämligen omfattande forskning kring hälsoeffekter av elektriska och magnetiska fält. Trots denna forskning har enighet ännu inte kunnat uppnås om tolkningen av resultaten. Ytterligare forskning om elöverkänslighet och andra hälsoeffekter av exponering för elektriska och magnetiska fält är enligt min mening angelägen. Sådan forskning pågår för närvarande och regeringen har därför gett Rådet för arbetslivsforskning i uppdrag att senast år 2000 redovisa en utvärdering på området.

Socialstyrelsen färdigställde år 1998 allmänna råd (SOSFS 1998:3) om bemötande av patienter som relaterar sina symtom till elektriska och magnetiska fält. I dem framhålls bl.a. vikten av att de drabbade får en allsidig medicinsk utredning och att läkaren kan lyssna på och respektera patientens egen uppfattning om vad som kan vara orsak till besvären eller sjukdomssymtomen. Jag ser dessa riktlinjer som ett viktigt stöd för de verksamma inom vården och omsorgen i det angelägna arbetet att förbättra bemötandet av de drabbade. Jag vill dock betona att det är den behandlande läkaren som har ansvar för att göra en bedömning av vilken undersökning som patienten behöver genomgå samt fattar beslut om vård och behandling.

Jag vill slutligen understryka vikten av att de personer som har dessa symtom tas på allvar och att de drabbade får den vård och det stöd som de behöver. Socialstyrelsens allmänna råd kommer i det sammanhanget att vara ett viktigt stöd för de verksamma inom vården och omsorgen. Mot bakgrund av de aktiviteter som redan pågår bedömer jag emellertid att det för närvarande inte finns skäl att ta initiativ till ytterligare åtgärder inom området.

Rådet för arbetslivsforskning har av regeringen haft i uppdrag att redovisa en forskningsöversikt och utvärdering av såväl svenska som internationella forskningsresultat inom området elöverkänslighet och hälsorisker av elektriska och magnetiska fält. Rådet har i december 2000 till regeringen överlämnat sin rapport *"Elöverkänslighet och hälsorisker av elektriska och magnetiska fält. Forskningsöversikt och utvärdering"*. I rapportens sammanfattning anförts bl.a. att resultatet av vetenskapliga studier talar mot att elektriska eller magnetiska fält skulle vara en tillräcklig eller nödvändig faktor för att utlösa symtom hos elöverkänsliga. Dessa resultat kan dock inte utesluta att elektriska eller magnetiska fält skulle kunna vara en bidragande orsak till symtom, men några vetenskapliga belägg för detta har hittills inte framkommit.

Utskottets bedömning

När det gäller *psykisk ohälsa* delar utskottet motionärernas oro över att dessa besvär ökar i samhället, bl.a. hos barn och ungdomar. Den ohälsorelaterade stressen både i allmänhet och i arbetslivet framstår också allt tydligare som en av de viktigaste riskfaktorena för ohälsa. Enligt utskottets mening behövs därför kraftfulla insatser både centralt och lokalt för att motverka denna negativa tendens på folkhälsoområdet. Utskottet har nyligen ställt sig bakom förslag med insatser för att förbättra stödet till barn- och ungdomar med psykisk ohälsa (betänkande 2000/01:SoU5). Utskottet ser också mycket positivt på att Nationella folkhälsokommittén i sitt slutbetänkande lyft fram den psykiska ohälsan som det mest angelägna folkhälsoproblemet att angripa. Under nästan samtliga folkhälsomål som presenteras av kommittén redovisas åtgärder som har betydelse för att stärka den psykiska hälsan. Utskottet förutsätter att regeringen särskilt beaktar dessa problem vid den slutliga mål- och strategiformuleringen på folkhälsoområdet och i sina kommande förslag på området även föreslår erforderliga åtgärder för att motverka utvecklingen. Motionerna 2000/01:So471 (kd) yrkande 2 och 2000/01:A277 (kd) yrkande 2 får med det anförda anses åtminstone delvis tillgodosedda.

Den mentala ohälsan är således ett växande folkhälsoproblem och framför allt hos barn och ungdomar, där självmord är en betydande dödsorsak. Utskottet vidhåller därför sin inställning om vikten av att det *självordsprevention* arbetet bedrivs på bred front och vill peka på det arbete som bl.a. Folkhälsoinstitutet, Centrum för suicidforskning och prevention, Institutet för psykosocial medicin (IPM) samt organisationen SPES (Suicid Prevention och Efterlevandes stöd) gör på området. Utskottet förutsätter att detta arbete fortsätter och att det nationella programmet för utveckling av självordsprevention sprids till alla berörda. Utskottet erinrar om det nyligen gjorda tillkännagivandet till regeringen att WHO:s riktlinjer för hur självordsförebyggande arbete bör bedrivs snarast skall omsättas till svenska förhållanden (betänkande 2000/01:SoU7). Något tillkännagivande med anledning av motionerna 2000/01:So370 (mp) yrkande 1, 2000/01:So396 (s) och 2000/01:So471 (kd) yrkande 4 behövs inte. Motionerna avstyrks.

När det gäller *skadliga ljudnivåer* ser utskottet, i likhet med motionärerna, med oro på utvecklingen. Utskottet vidhåller att det är av yttersta vikt att på samhällets alla nivåer motverka hörselskador, t.ex. tinnitus, inte minst hos barn och ungdomar som är en särskild riskgrupp för sådana skador. Både Nationella folkhälsokommittén (folkhälsomål 7) och Miljömålskommittén har behandlat buller ur ett folkhälsoperspektiv. Utskottet förutsätter därför att bullerfrågor kommer att lyftas fram av regeringen vid kommande förslag på folkhälsoområdet. Utskottet vill peka på att flera initiativ tagits på nationell nivå för att motverka olägenheter med för höga ljudnivåer i inomhusmiljöer. Stora ansträngningar görs också på lokal nivå för att komma till rätta med problemet. I några motioner framförs krav på lagstiftning om högsta ljudnivå bl.a. i dessa miljöer. Enligt utskottets mening torde dock i nuläget en strikt tillämpning av miljöbalken och de råd Socialstyrelsen publicerat på området samt ett offensivt informations- och uppföljningsarbete anses som tillräckliga medel för kommunerna att kunna ingripa mot alltför höga ljudnivåer i inomhusmiljöer. Utskottet utgår från att Socialstyrelsen noga följer och utvärderar det kommunala miljöskyddsarbetet på området. Motionerna 2000/01:So228 (c), 2000/01:So310 (m), 2000/01:So465 (s), 2000/01:So549 (fp) yrkande 10 och 2000/01:Sf274 (mp) yrkande 25 är åtminstone delvis tillgodosedda med det anförda. Motionerna 2000/01:So275 (v), 2000/01:So334 (s), 2000/01:So340 (s), 2000/01:So380 (fp), 2000/01:So432 (mp, v, kd, c, fp) och 2000/01:So535 (mp) med begäran om lagstiftning m.m. avstyrks.

Allergier ökar snabbt i befolkningen och är ett stort folkhälsoproblem. Enligt utskottet måste därför arbetet för att förebygga *allergier* och annan överkänslighet intensifieras genom t.ex. miljöåtgärder, satsning på forskning och kraftfulla informationsåtgärder bl.a. till föräldrar och de personalgrupper som arbetar med barn. Utskottet ser positivt på det folkhälsoarbete som pågår på området och noterar att flera av de av Nationella folkhälsokommittén föreslagna folkhälsomålen är viktiga för att förebygga allergier. Det får därför förutsättas att allergiprevention kommer att lyftas fram i de förslag från regeringen som föranleds av kommitténs förslag till nationella folkhälsomål och strategier. Utskottet vill också peka på den kommande nationella handlingsplanen mot allergi, som med säkerhet kommer att positivt påverka folk-

hälsoarbetet på området. Något initiativ av riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So471 (kd) yrkande 5, 2000/01:Sf274 (mp) yrkande 23 och 2000/01:Bo520 (mp) yrkande 4 behövs inte. Motionerna avstyrks.

Motionsyrkandena 2000/01:So295 (s), 2000/01:So529 (m) yrkande 3 och 2000/01:Ub806 (mp) yrkande 5 rör *fysisk aktivitet*. Det finns ett tydligt samband mellan omfattningen av fysisk aktivitet och hälsotillståndet. Utskottet ser därför med oro på ökningen av andelen överviktiga, särskilt bland barn och ungdomar, vilket bl.a. orsakas av att många rör sig för lite. Problemet hänger starkt samman med att det moderna samhället ger allt mindre utrymme för fysisk aktivitet i det dagliga livet. På sikt kommer detta att leda till ökad ohälsa och ökade vårdkostnader. Enligt utskottet är det därför mycket viktigt att motverka denna utveckling genom ett folkhälsoarbete som kraftfullt lyfter fram betydelsen av fysisk aktivitet samt genom forskning på området. Folkhälsoinstitutet leder och genomför under 2001 på regeringens uppdrag tillsammans med ett stort antal myndigheter och organisationer ett fysiskt aktivitetsår. Utskottet utgår från att denna satsning på området blir långsiktig och att regeringen nära samverkar med myndigheter, kommuner, organisationer, näringsliv m.fl. för att bl.a. öka insikten om den fysiska aktivitetens betydelse för folkhälsan och för att hitta lösningar som ger den enskilde reella möjligheter att vara fysiskt aktiv. Utskottet vill i sammanhanget också peka på att Nationella folkhälsokommittén i sitt slutbetänkande som ett av folkhälsomålen (mål 9) angett just ökad fysisk aktivitet. Det får därför förutsättas att denna fråga behandlas i regeringens kommande förslag på folkhälsoområdet med anledning av kommitténs slutbetänkande. Motionerna får genom det sagda anses i huvudsak tillgodosedda.

När det gäller *kost* vill utskottet understryka att maten och våra matvanor har stor betydelse för hälsan. Det är med oro som utskottet noterar att övervikt och fetma samt åldersdiabetes är snabbt ökande hälsoproblem. Olika former av ätstörningar är också ett problem bland yngre, särskilt hos flickor. Enligt utskottet är det av stor vikt att de förebyggande insatserna på området intensifieras på alla nivåer. Utskottet ser positivt på det arbete som bedrivs av bl.a. Folkhälsoinstitutet och Livsmedelsverket på kostområdet. I sammanhanget kan också noteras att Nationella folkhälsokommittén som ett av sina folkhälsomål angett just goda matvanor (mål 10), varför utskottet utgår från att dessa frågor kommer att behandlas i kommande förslag från regeringen med anledning av kommitténs slutbetänkande. Utskottet vill särskilt understryka vikten av information inte minst till barn och ungdomar om matvanornas betydelse för att förebygga sjukdom och ätstörningar. Motionerna 2000/01:So297 (c) yrkandena 1 och 2 samt 2000/01:So529 (m) yrkande 2 får genom det anförda anses i allt väsentligt tillgodosedda. Riksdagen bör inte ta något initiativ med anledning av motion 2000/01:So297 (c) yrkande 3, varför denna avstyrks.

När det gäller motionsyrkanden *om insatser mot olika sjukdomar*, som migrän, elöverkänslighet, osteoporos och TBC har utskottet samma inställning som tidigare. Mot bakgrund av de riktlinjer för prioriteringar inom hälso- och sjukvården som riksdagen ställt sig bakom vidhåller utskottet att riksdagen

inte kan tillmötesgå motionskrav på insatser mot olika sjukdomar eller att vården av dessa bör organiseras på visst sätt. Motionerna 2000/01:So265 (m), 2000/01:So471(kd) yrkandena 3 och 7 samt 2000/01:So391 (s) avstyrks.

Mot bakgrund av att regeringen tillsatt en parlamentarisk kommitté bl.a. för att se över *arbetstidslagstiftningen* (dir. 2000:97) får motion 2000/01:So322 (v) yrkande 4 anses vara åtminstone delvis tillgodosedd.

Utskottet utgår liksom tidigare från att regeringen och berörda myndigheter följer frågan om förbud mot *tomgångskörning*. Enligt utskottets mening behövs inget initiativ från riksdagens sida med anledning av motion 2000/01:So387 (fp), varför denna avstyrks.

Genom bl.a. Miljöhälsorapport 2001 får motion 2000/01:So408 (mp) rörande en studie om de *miljörelaterade sjukdomarna* anses åtminstone delvis vara tillgodosedd.

Homo-, bi- och transfrågor m.m.

Motionerna

I motion 2000/01:Ju724 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, s, c, fp, mp) begärs tillkännagivande om att kunskaperna om HBT-frågor måste ökas (*yrkande 13*). Motionärerna anför att Folkhälsoinstitutet (FHI) 1997 konstaterade att information och kunskapsspridning om homosexualitet är bristfällig både i skolan och i högre utbildningar. Såväl Skolverket som Högskoleverket bör enligt motionärerna lägga upp en plan för hur undervisningen skall kunna förbättras på denna punkt. Kunskapen och insikten om homo- och bisexuellas och transpersoners livsvillkor (HBT-kompetens) måste också stärkas hos en rad nyckelgrupper inom den offentliga sektorn.

I motion 2000/01:L441 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, s, c, fp, mp) yrkas vidare tillkännagivande om bidrag till transpersoners organisationer (*yrkande 5*). Motionärerna anför att hittills har organisationerna för transpersoner inte erhållit någon form av offentligt stöd för sin verksamhet, trots att denna är av mycket stor betydelse för de transsexuella som genom föreningen kan få stöd, information och kontakt med andra i samma situation. Det bör därför undersökas på vilket sätt staten kan ge ekonomiskt stöd åt transsexuellas organisationer.

I motion 2000/01:L459 av Ana Maria Narti m.fl. (fp) begärs tillkännagivande om en utredning om situationen för transpersoner (*yrkande 20*). Enligt motionärerna behövs det en utredning som ur ett helhetsperspektiv belyser transpersoners situation i det svenska samhället.

I motion 2000/01:So522 av Hillevi Larsson m.fl. (s) begärs tillkännagivande om behovet av en omfattande och generaliserbar undersökning om homosexuellas livsvillkor och livskvalitet.

Socialutskottet har senast vårvintern 2000 i *betänkande 1999/2000:SoU7 Folkhälsofrågor m.m.* berört frågan om ändring i lagen om könstillhörighet i vissa fall (s. 25). Utskottet ansåg inte att riksdagen då borde initiera någon ändring av gällande lagstiftning. De aktuella motionerna avstyrktes. Även motionsyrkanden med begäran om tillkännagivande om bidrag till transexuellas organisationer och om att en utredning rörande transexuellas situation skall tillsättas avstyrktes. Riksdagen följde utskottet (prot.nr 1999/2000:84).

Utskottet har senast i sitt *budgetbetänkande 2000/01:SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg* berört frågor som rör det sexuella livet. I motioner begärdes bl.a. tillkännagivande om Folkhälsoinstitutets homosexuella uppdrag, om behovet av utredning av transpersoners situation samt uppdrag åt Folkhälsoinstitutet att kontinuerligt följa utvecklingen för transpersoner. Utskottet anförde bl.a. följande (s. 82).

Sexualiteten har stor betydelse för individens välbefinnande. Folkhälsoinstitutet bedriver med stöd av sin nuvarande instruktion ett brett sex- och samlevnadsarbete som inkluderar frågor kring bl.a. sexualitet och relationer. Som utskottet anført pågår en översyn av inriktningen på Folkhälsoinstitutets arbete liksom folkhälsoarbetet i landet. En av institutets huvuduppgifter föreslås av Organisationskommittén vara att ansvara för att följa upp och utvärdera de nationella folkhälsomål som Nationella Folkhälsokommittén föreslagit. Ett av dessa mål rör en trygg och säker sexualitet (mål 11). Riksdagen bör också här avvakta regeringens kommande förslag rörande Folkhälsoinstitutet med anledning av Nationella Folkhälsokommitténs slutbetänkande. Utskottet delar inte motionärernas bedömning att det behövs en utredning, men utskottet anser att det är viktigt att situationen för de transsexuella noga följs.

Aktuella motioner avstyrktes. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:96 och rskr. 2000/01:97).

Socialutskottet har nyligen i sitt *betänkande 2000/01:SoU10 Hälso- och sjukvårdsfrågor* behandlat Hälsofrågor rörande homo-, bi- och transsexuella. I sin bedömning anförde utskottet bl.a. följande (s. 78 f.).

Utskottet vill åter framhålla att det är viktigt att hälso- och sjukvårdspersonalen har goda kunskaper om homo-, bi- och transsexuellas behov av vård. Nationella folkhälsokommittén, liksom Folkhälsoinstitutet, har uppmärksammat problemet med att homo- och bisexuella personer i många fall har en sämre hälsosituation och en mer utsatt ställning som patienter inom hälso- och sjukvården.

Utskottet vidhöll att riksdagen inte bör ta något initiativ på området och avstyrkte därför aktuella motioner. I denna del reserverade sig (v), (c), (fp) och (mp). Kammarbehandling av betänkandet planeras den 26 april 2001.

Statsrådet Mona Sahlin har i svar på fråga (2000/01:473) om homosexuellas situation den 17 januari 2001 anført bl.a. följande.

Det är för mig uppenbart att många homosexuella i Sverige upplever otrygghet i sin vardag. Detta beroende på homofobi och okunskap i det omgivande samhället.

Regeringen har också vidtagit åtgärder mot homofobi, diskriminering och bristande kunskap om homosexuella i samhället. Inrättandet av Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) och lagen (1999:133) om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning är två kraftfulla insatser riktade mot diskriminering av homosexuella.

Regeringen har också inom Regeringskansliet tillsatt en interdepartemental arbetsgrupp med syfte att upprätta en nationell handlingsplan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering. Denna handlingsplan kommer att presenteras i en regeringsskrivelse under 2001.

Inom Regeringskansliet tillsattes det också i maj 2000 en annan arbetsgrupp. Denna med syfte att utarbeta ett förslag till en nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna. Denna arbetsgrupp ska senast den 30 september 2001 presentera ett förslag till handlingsprogram i form av konkreta åtgärder, uppföljningsmekanismer samt föreslå åtgärder för hur FN:s årtionde för utbildning om mänskliga rättigheter kan uppmärksammas i Sverige. Gruppen ska också genomföra en kartläggning avseende hur svenska myndigheter i dag arbetar för att förbättra skyddet för mänskliga rättigheter.

Staten, kommuner och landsting har naturligtvis ett gemensamt ansvar för att invånarna kan leva sina liv i trygghet och att de inte ska behöva oroa sig för att diskrimineras på grund av t.ex. sexuell läggning. Det bör dock påpekas att staten inte helt ohejdat kan ingripa i kommunernas verksamhet eftersom detta skulle strida mot den grundpelare i den svenska demokratin som det kommunala självstyret utgör. Detta självstyre innebär dock också att det åligger kommunerna att måna om och att säkerställa trygghet för samtliga invånare. Självstyret förhindrar inte heller statliga myndigheter, såsom HomO, att aktivt arbeta för att förhindra diskriminering och då allra helst i samarbete med kommunerna.

Jag är således medveten om de problem som finns på området i dag. Vissa åtgärder har redan vidtagits och arbete pågår för att närmare kartlägga problemen och att finna lösningar på dem. Regeringen har i dag inga utarbetade planer på till kommuner och landsting särskilt riktade åtgärder utan inväntar redovisningen av de ovan nämnda arbetsgruppernas respektive handlingsplaner.

Regeringen har i februari 2001 till riksdagen överlämnat *En handlingsplan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering* (skr. 2000/01:159). Skrivelsen omfattar bl.a. åtgärder mot diskriminering p.g.a. sexuell läggning. I skrivelsen redovisas de åtgärder som vidtagits på området. Av skrivelsen framgår bl.a. att samtliga myndigheter inom rättsväsendet under år 2000 har haft i uppdrag att upprätta en strategi för att säkerställa att personalen har god kunskap om grunden för brott, bl.a. med homofobiska inslag, och situationen för de grupper som utsätts för brotten. Regeringen avser att följa upp detta uppdrag. Vidare anges i skrivelsen att i 2001 års regleringsbrev för Försvarsmakten och andra myndigheter som bedriver totalförsvarsverksamhet skall man verka för att förhindra förekomsten av trakasserier och att särskild uppmärksamhet skall riktas mot sådana trakasserier som har inslag av bl.a. homofobi. Enligt regeringen skall handlingsplanen effektivisera de samlade insatserna på området. I planen identifieras olika nyckelområden

och brister som bör tillgodoses i det fortsatta arbetet. Regeringen aviserar bl.a. även ett tilläggsdirektiv till utredningen som har till uppgift att utreda ett utvidgat skydd mot diskriminering (N 2001:01) och att utreda möjligheterna till en generell lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och samhällsområden. Regeringen avser även att se över FHI:s uppdrag angående de homosexuellas situation. Skrivelsen behandlas för närvarande av socialförsäkringsutskottet.

Statsrådet Mona Sahlin har vid den information regeringen lämnade riksdagen den 8 februari 2001 med anledning av den ovan nämnda skrivelsen (prot. 2000/01:63, 5 §) bl.a. betonat att skrivelsen inte är en färdig slutprodukt och att regeringen skall återkomma till många av frågeställningarna. Dit hör frågan om transsexuella och transvestiter. Enligt statsrådet behövs det en annan helhetssyn på all form av sexuell diskriminering (s. 32). Även vid frågestund i riksdagen den 15 mars 2001 har Mona Sahlin besvarat en fråga om homofobi (prot. 2000/01:80, 9 § anf. 77).

Författningsutredningen har i februari 2001 överlämnat sitt delbetänkande *Vissa grundlagsfrågor (SOU 2001:19)* till regeringen. I betänkandet föreslås bl.a. att skyddet för utsatta grupper i 1 kap. 2 § regeringsformen förstärks och kompletteras genom en ny föreskrift i vilken anges otillåtna grunder för diskriminering eller omotiverad särbehandling i samhället. Bland de uppräknade grunderna finns sexuell läggning. Betänkandet är föremål för remissbehandling.

Kommittén om straffansvar för organiserad brottslighet m.m. har i sitt slutbetänkande *Organiserad brottslighet, hets mot folkgrupp, hets mot homosexuella m.m. – Straffansvarets räckvidd (SOU 2000:88)* föreslagit bl.a. en kriminalisering av hets mot homosexuella. Betänkandet remissbehandlas och bereds för närvarande inom Justitiedepartementet. Avsikten är att regeringen skall överlämna en proposition till riksdagen under senhösten 2001.

Utskottets bedömning

Utskottet vidhåller att det behövs kraftfulla åtgärder för att på alla områden motarbeta fördomar, okunskap och olika former av diskriminering p.g.a. sexuell läggning. Detta är av betydelse inte minst för att motverka ohälsa. Utskottet har nyligen åter framhållit att det är viktigt att hälso- och sjukvårdspersonalen har goda kunskaper om homo-, bi- och transsexuellas behov av vård (betänkande 2000/01:SoU10). Utskottet ser positivt på regeringens nyligen framlagda handlingsplan mot bl.a. homofobi och diskriminering. I planen redogörs bl.a. för de åtgärder som vidtagits för att höja personalkompetensen på området och för att motarbeta sexuell diskriminering. Regeringen avser också att återkomma i vissa frågeställningar bl.a. när det gäller transsexuella. Vidare pågår arbete bl.a. för att stärka grundlagsskyddet mot diskriminering p.g.a. sexuell läggning samt även det straffrättsliga skyddet vad avser homosexuella. Regeringen är således medveten om att problem i dag finns på området och söker finna lösningar på vissa av dessa. Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter att närmare kartlägga övriga problem och då det är erforderligt lämnar förslag till hur dessa skall lösas. Motionerna

2000/01:So522 (s), och 2000/01:Ju724 (v, s, c, fp, mp) yrkande 13 får anses åtminstone delvis tillgodosedda med det anförda.

2000/01:SoU13

De krav som framställs i motionerna 2000/01:L441 (v, s, c, fp, mp) yrkande 5 och 2000/01:L459 (fp) yrkande 20 bör inte föranleda något initiativ från riksdagens sida. Motionerna avstyrks.

Smittskydd m.m.

Motionerna

I *motion 2000/01:Ju724 av Tasso Stafilides m.fl. (v, s, c, fp, mp)* begärs tillkännagivande om avskaffande av den s.k. bastuklubbslagen (*yrkande 21*). Motionärerna anför att bastuklubbslagen infördes vid hivepidemiens början som ett led i det hivpreventiva arbetet. Den är nu föråldrad och når inte sitt syfte att förhindra spridning av hiv utan kan i värsta fall riskera att viktigt hivförebyggande arbete hindras. Motionärerna anser därför att den helt bör avskaffas. Även i *motionerna 2000/01:So213 av Gunnar Axén (m) och 2000/01:So470 av Ulf Nilsson m.fl. (fp)* framställs yrkanden om bastuklubbslagens avskaffande.

Bakgrund m.m.

Regeringen utsåg i september 1996 en parlamentarisk kommitté, den s.k. Smittskyddskommittén (S 1996:07), med uppdrag att utvärdera det svenska smittskyddet med tonvikt på smittskyddslagen (1988:1472) och övriga författningar som hör till smittskyddet. Smittskyddskommittén överlämnade i mars 1999 sitt slutbetänkande Smittskydd, samhälle och individ (SOU 1999:51). Kommittén föreslår i betänkandet bl.a. att lagen (1987:375) om förbud mot s.k. bastuklubbar och andra liknande verksamheter upphävs. Enligt kommitténs uppfattning är det svårt att hävda att ett totalförbud mot bastuklubbar i dag är motiverat av smittskyddsskäl. I stället föreslås vissa kompletterande bestämmelser i ordningslagen (1993:1617) så att ingripande kan äga rum i det enskilda fallet om risk för smittspridning föreligger.

Enligt uppgift från Socialdepartementet har regeringen för avsikt att under hösten 2001 till riksdagen överlämna en proposition med utgångspunkt i Smittskyddskommitténs förslag.

Socialutskottet har senast i *betänkande 1999/2000:SoU7 Folkhälsofrågor m.m.* berört frågan smittskydd och den s.k. bastuklubbslagen (s. 27). Utskottet ansåg inte att riksdagen borde föregripa kommande förslag på området. Motionerna i fråga avstyrktes.

Utskottets bedömning

Smittskyddskommittén har föreslagit att den s.k. bastuklubbslagen avskaffas och att ett ingripande i det enskilda fallet, om risk för smittspridning föreligger, kan äga rum med stöd av ordningslagen. Utskottet vidhåller att riksdagen inte bör föregripa kommande förslag, varför motionerna 2000/01:So213

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *allmänt om folkhälsoarbetet*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So322 yrkande 1, 2000/01:So333, 2000/01: So529 yrkande 1 och 2000/01:So549 yrkandena 6, 12 och 13,

res. 1 (m)

res. 2 (v)

res. 3 (fp)

2. beträffande *folkhälsoforskning*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So549 yrkande 14,

res. 4 (m, kd, c, fp)

3. beträffande *psykisk ohälsa*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So471 yrkande 2 och 2000/01:A277 yrkande 2,

res. 5 (kd)

4. beträffande *självordsprevention*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So370 yrkande 1, 2000/01:So396 och 2000/01:So471 yrkande 4,

res. 6 (kd)

5. beträffande *skadliga ljudnivåer*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So228, 2000/01:So275, 2000/01:So310, 2000/01:So334, 2000/01:So340, 2000/01:So380, 2000/01:So432, 2000/01:So465, 2000/01:So535, 2000/01:So549 yrkande 10 och 2000/01:Sf274 yrkande 25,

res. 7 (v, kd, mp)

6. beträffande *allergiprevention*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So471 yrkande 5, 2000/01:Sf274 yrkande 23 och 2000/01:Bo520 yrkande 4,

res. 8 (kd)

res. 9 (mp)

7. beträffande *fysisk aktivitet*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So295, 2000/01:So529 yrkande 3 och 2000/01:Ub806 yrkande 5,

res. 10 (m)

res. 11 (mp)

8. beträffande *kost m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So297 och 2000/01:So529 yrkande 2,

res. 12 (c)

9. beträffande *insatser mot olika sjukdomar*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So265, 2000/01:So471 yrkandena 3 och 7 samt 2000/01:So391,

10. beträffande *övriga folkhälsofrågor*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So322 yrkande 4, 2000/01:So387 och 2000/01:So408,

res. 13 (v, mp)

11. beträffande *homo-, bi- och transfrågor*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So522, 2000/01:Ju724 yrkande 13, 2000/01:L441 yrkande 5 och 2000/01:L459 yrkande 20,

res. 14 (v, mp)

res. 15 (fp)

12. beträffande *smittskydd m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So213, 2000/01:So470 och 2000/01:Ju724 yrkande 21.

Stockholm den 27 mars 2001

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

I beslutet har deltagit: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Chatrine Påls-son (kd), Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Lars U Granberg (s), Elisebeht Markström (s), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd), Kenneth Johansson (c), Kerstin Heinemann (fp), Lars Elinderson (m), Kent Härstedt (s) och Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Reservationer

1. Allmänt om folkhälsoarbetet (mom. 1)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Lars Elinderson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet vidhåller" och på s. 12 slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet leder en politik med höga skatter, påföljande omfattande bidrag och små inkomstskillnader inte till en bättre folkhälsa. Här kan hänvisas till vad som anförts i den moderata kommittéledamotens reservation till Nationella folkhälsokommitténs slutbetänkande SOU 2000:91. Utskottet anser att folkhälsoarbetet i högre grad än i dag bör riktas in på att möjliggöra för svenskarna att ta ansvar för sin egen och sin familjs hälsa. Det innebär att samhällets roll blir annorlunda än i dag. Utskottet anser att de resonemang som bl.a. framkommer i Nationella folkhälsokommitténs delbetänkanden är felaktiga. Ur dessa framgår att det huvudsakligen är staten och samhället som

skall skapa hälsa åt medborgarna. Sådana attityder och beslut berövar människan hennes förutsättningar att bygga upp sin hälsa och därmed sina möjligheter till ett liv med begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. Enligt utskottets mening befrämjas inte folkhälsan av att samhället vill gå in och bestämma över den enskilda människans liv och beröva henne egenmakten. Men det kan inte ändra människors livsstil. Det kan bara den enskilda människan åstadkomma för sig själv. Enligt utskottet visar all forskning vidare att ett gott självförtroende skapar förutsättningar för ett hälsosamt liv. Därutöver ser utskottet det som självklart att familjen har ett stort ansvar för att påverka barnen till en hälsosam livsstil och ge dem kunskaper om mat, motion, kost och hälsa. Skolan/förskolan måste sedan ta sin del av ansvaret för att lära ut hur man bygger upp sin hälsa. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So529 (m) yrkande 1 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *allmänt om folkhälsoarbetet*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So529 yrkande 1 och med avslag på motionerna 2000/01:So322 yrkande 1, 2000/01: So333 och 2000/01:So549 yrkandena 6, 12 och 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Allmänt om folkhälsoarbetet (mom. 1)

Ingrid Burman (v) och Rolf Olsson (v) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet vidhåller" och på s. 12 slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att primärvården har en betydelsefull roll i folkhälsoarbetet genom sina områdeskunskaper om befolkningens hälsa och sina möjligheter att ha långvarig kontakt med människor. Den har också möjligheter att stimulera människor till att själva påverka sin hälsa. På grund av nedskärningar och det ojämna förhållandet mellan primärvårdens åtaganden och resurser så har dock folkhälsoarbetet delvis blivit eftersatt. Enligt utskottet är primärvården en mycket väsentlig del i ett offensivt folkhälsoarbete, och därför måste riktlinjer utarbetas som tydliggör primärvårdens ansvar. Det behövs även en ökad samverkan mellan de olika huvudmännen och olika projekt för att folkhälsoarbetet skall få bättre genomslagskraft samt möjlighet att kunna dra nytta av goda erfarenheter. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So322 (v) yrkande 1 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *allmänt om folkhälsoarbetet*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So322 yrkande 1 och med avslag på motionerna 2000/01:So333, 2000/01:So529 yrkande 1 och 2000/01:So549 yrkandena 6, 12 och 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet vidhåller" och på s. 12 slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att kommunerna och de ideella organisationernas roll i folkhälsoarbetet bör lyftas fram. Enligt utskottet har hälso- och sjukvården och landstingen en viktig roll i folkhälsoarbetet som resurs och samarbetspartner. Naturliga samarbetspartner är kommunerna, eftersom de har ett stort ansvar genom sitt breda åtagande för skolan, äldreomsorgen, socialtjänsten etc. Andra viktiga samarbetspartner är de ideella organisationerna. Det är viktigt att såväl staten som kommuner och landsting tar vara på dessa organisationers engagemang och bidrar till att möjliggöra deras arbete. Utskottet vill vidare framhålla vikten av fritid och kultur för folkhälsan. Enligt utskottet utgör en positiv fritid en av de viktigaste friskfaktorerna för alla åldersgrupper. Tyvärr når inte det utbud som finns alla samhällsgrupper, t.ex. funktionshindrade, vissa invandrargrupper och ensamföräldrar. Biblioteken, teatrarna, de ideella föreningarna m.fl. bör därför stimuleras att satsa brett också på dessa målgrupper. När det gäller apoteken menar utskottet att genom dessa kan man nå grupper som inte behöver anlita hälso- och sjukvården med information om hur man kan förebygga och själv hantera hälsoproblem. Enligt utskottet är det viktigt att apoteken också i fortsättningen får spela en aktiv roll i folkhälsoarbetet. Det samarbete man haft med Folkhälsoinstitutet rörande t.ex. allergier har visat sig vara av mycket stort värde. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So549 (fp) yrkandena 6, 12 och 13 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *allmänt om folkhälsoarbetet*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So549 yrkandena 6, 12 och 13 och med avslag på motionerna 2000/01:So322 yrkande 1, 2000/01:So333 och 2000/01:So529 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Folkhälsoforskning (mom. 2)

Chris Heister (m), Chatrine Pålsson (kd), Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Lars Gustafsson (kd), Kenneth Johansson (c), Kerstin Heinemann (fp) och Lars Elinderson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "14 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att kunskap behövs för ett målinriktat och effektivt folkhälsoarbete. Det finns områden där forskningen visat att förebyggande arbete lönar sig. Det gäller t.ex. skadeprevention, åtgärder mot tobaksbruk, suicidprofylax, screening mot cancer i livmoderhalsen och mammografi. För andra områden som primärprevention av hjärt-kärlsjukdom och cancer behövs mer forskning för att utröna vilka metoder som är de mest kostnadseffektiva.

Utskottet ser det därför som viktigt att forskningen över vilka förebyggande insatser som är mest effektiva utifrån en mänsklig och hälsoekonomisk utgångspunkt stimuleras och prioriteras. Ett annat forskningsfält som måste stimuleras är forskning kring hur kunskap om livsstilars betydelse för folkhälsan bäst kan förmedlas så att kunskapen blir tillvaratagen på det individuella planet. Det är viktigt att Folkhälsoinstitutet i sitt folkhälsoarbete gör systematiska kunskapsöversikter. Enligt utskottet bör Folkhälsoinstitutet också initiera och stödja forskning som är viktig för det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. Institutet bör också systematiskt utvärdera olika arbetsätt i förebyggande syfte. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So549 (fp) yrkande 14 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *folkhälsorforskning*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So549 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Psykisk ohälsa (mom. 3)

Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med ”När det gäller” och slutar med ”delvis tillgodosedda.” bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att vår höga materiella levnadsstandard till trots rapporteras återkommande om ökad psykisk ohälsa i befolkningen, särskilt bland ungdomar. Enligt utskottet är detta oroväckande och utskottet anser att dessa larmrapporter måste tas på största allvar, varför regeringen snarast bör lägga fram förslag till åtgärder. Utskottet vill också peka på att långvarig stress snabbt leder till att människor slits ner. Enligt utskottet måste de immateriella värdena beaktas som viktiga hälsofaktorer och ges ett större utrymme i det framtida folkhälsoarbetet. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So471 (kd) yrkande 2 och 2000/01:A277 (kd) yrkande 2 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *psykisk ohälsa*

att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So471 yrkande 2 och 2000/01:A277 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Självordsprevention (mom. 4)

Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med ”Den mentala” och slutar med ”Motionerna avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att självmord är den vanligaste dödsorsaken i åldersgruppen 15–44 år. Enligt utskottet är tendensen med ökad psykisk ohälsa bland ungdomar oroande och bör uppmärksammas. Utskottet anser att det förebyggande arbetet även på detta område skall inriktas på att människor

inte hamnar i denna krissituation. Människors behov av gemenskap, närhet och sammanhang kan inte ersättas av samhällsinsatser. Små, nära gemenskaper där människor kan leva i trygghet, värme och tillit verkar förebyggande och motverkar risken, särskilt i tonåren, för att fastna i en upplevelse av utanförskap och meningslöshet, som kan utgöra grogrund för självmordstankar. Nationella rådet för självmordsprevention har tagit fram ett program för att motverka självmord. Utskottet anser att programmet skall få nationell status. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So471 (kd) yrkande 4 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *självmordsprevention*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So471 yrkande 4 och med avslag på motionerna 2000/01:So370 yrkande 1 och 2000/01:So396 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Skadliga ljudnivåer (mom. 5)

Ingrid Burman (v), Chatrine Pålsson (kd), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd) och Helena Hillar Rosenqvist (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med ”När det gäller” och slutar med ”lagstiftning m.m. avstyrks” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet är det nödvändigt att åtgärder vidtas för att förhindra att hörselskadorna ökar. Moderna ljudanläggningar på diskotek, i motionshallar, vid musikevenemang, i biosalonger och vid andra offentliga tillställningar verkar med så höga ljudnivåer att ett stort antal personers hörselorgan skadas för resten av deras liv. Hörselskador uppkomna på fritiden ökar och ungdomar är en högriskgrupp, eftersom de ofta vistas i offentliga miljöer där ljudstyrkan är hög. Ungdomar har heller inte tillräcklig kunskap om hur känsliga våra hörselorgan är. Skadorna skulle inte uppkomma om ljudnivåerna hölls inom de rekommendationer som finns, men som inte efterföljs av de ansvariga arrangörerna. Det viktiga enligt utskottet är att sänka ljudnivåerna, öka kunskapen om skadorna, utföra kontroller och införa sanktioner för dem som inte följer bestämmelserna. Enligt utskottet bör också en lag som anger högsta tillåtna ljudnivå på offentliga platser införas. Vidare bör personer som sköter ljudanläggningar ha genomgått utbildning för att tillstånd till en konsert o.d. på offentlig plats skall kunna erhållas, samt tillståndsmyndigheten bör få bemyndigande att vidta sanktioner mot överträdelse. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med förslag till lagreglering i enlighet härmed. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So228 (c), 2000/01:So275 (v) 2000/01:So310 (m), 2000/01:So334 (s), 2000/01:So340 (s), 2000/01:So380 (fp), 2000/01:So432 (mp, v, kd, c, fp), 2000/01:So465 (s), 2000/01:So535 (mp), 2000/01:So549 (fp) yrkande 10 och 2000/01:Sf274 (mp) yrkande 25 ge regeringen till känna.

5. beträffande *skadliga ljudnivåer*

att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So228, 2000/01:So275, 2000/01:So310, 2000/01:So334, 2000/01:So340, 2000/01:So380, 2000/01: So432, 2000/01:So465, 2000/01:So535, 2000/01:So549 yrkande 10 och 2000/01:Sf274 yrkande 25 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Allergiprevention (mom. 6)

Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med ”Allergier ökar” och på s. 27 slutar med ”Motionerna avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att allergi och annan överkänslighet har ökat markant de senaste decennierna i den industrialiserade världen. Antalet personer som drabbas av allergier fortsätter att öka både i Sverige och i övriga världen. Allergierna drabbar hälften av de unga, 40 % av barnen i 12–13-årsåldern och var fjärde sjuåring. Av dessa siffror kan den slutsatsen dras att detta rör sig om en folksjukdom. Enligt beräkningar uppgår samhällskostnaderna för allergier och annan överkänslighet till minst 5,6 miljarder kronor/år. Utskottet vill peka på att skola och förskola är områden där det förekommer stora allergiproblem. Antalet elever med allergiska problem har fördubblats under de senaste 20 åren. För många av de drabbade medför detta att de får svårare att tillgodogöra sig undervisningen. Utskottet anser att en utredning bör tillsättas som får till uppgift att sammanställa vad som gjorts och vad som kan göras för att förebygga allergier bland skolelever. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So471 (kd) yrkande 5 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *allergiprevention*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So471 yrkande 5 och med avslag på motionerna 2000/01:Sf274 yrkande 23 och 2000/01:Bo520 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Allergiprevention (mom. 6)

Helena Hillar Rosenqvist (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med ”Allergier ökar” och på s. 27 slutar med ”Motionerna avstyrks” bort ha följande lydelse:

Allergier i Sverige har ökat över tid och fortsätter att öka. Nästan hälften av alla barn har eller har haft symptom på astma eller allergi. Enligt utskottet är det angeläget att förebygga att de små barnen inte utvecklar allergi. Mödra- och barnhälsovårdens personal bör få en starkare roll och utbildning när det gäller möjligheter till allergiprevention och metoder för att få föräld-

rar att sluta röka, skapa bra boendemiljö och handla livsmedel och andra produkter som är så bra som möjligt i allergihänseende. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:Sf274 (mp) yrkande 23 och 2000/01:Bo520 (mp) yrkande 4 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *allergiprevention*

att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:Sf274 yrkande 23 och 2000/01:Bo520 yrkande 4 och med avslag på motion 2000/01:So471 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Fysisk aktivitet (mom. 7)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Lars Elinderson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar med ”Motionsyrkandena” och slutar med ”i huvudsak tillgodosedda” bort ha följande lydelse:

Fysisk aktivitet och rätt kost ger snabba, positiva effekter för individens självuppfattning, välbefinnande och därmed självförtroende, något som ger hälsospiraler. På sikt kommer ökad fysisk aktivitet att ge sänkt sjuklighet. Andra effektiva insatser är att kommunerna i högre grad än i dag bör planera för trafiksäkra miljöer för lek, promenad till skolan och cykling m.m. Detta skulle uppmuntra barns naturliga aktiviteter. I dag vågar många föräldrar inte låta sin barn leka ute, än mindre promenera till skolan. Enligt utskottet har skolan en viktig uppgift i att även tillfredsställa elevens inneboende rörelselusta. Utskottet anser att eleverna bör ges möjlighet att ha minst en halvtimmes fysisk aktivitet varje dag. I dag saknas fortfarande svenska studier som visar på långtidseffekten av fysisk aktivitet i skolan och hur den får bäst resultat. Därför behövs mer forskning. Enligt utskottet är en ny attityd till hälsa som innebär att den enskilde kan påverka sitt hälsoläge genom egna aktiviteter och handlingar ett första viktigt steg mot ett nytt och mer hälsoinriktat beteende. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So529 (m) yrkande 3 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *fysisk aktivitet*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So529 yrkande 3 och med avslag på motionerna 2000/01:So295 och 2000/01:Ub806 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Fysisk aktivitet (mom. 7)

Helena Hillar Rosenqvist (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar med ”Motionsyrkandena” och slutar med ”i huvudsak tillgodosedda” bort ha följande lydelse:

Barnen behöver röra sig mer. Det är inte så enkelt som att säga att vi äter fel, därför blir vi fetare, utan vi rör oss också allt mindre. Det spontana idrottandet verkar försvinna alltmer bland unga – omkring hälften av ungdomarna är verksamma i idrottsföreningar. I stället har den fysiska aktiviteten ersatts av stillasittande framför TV, video och dator. Detta samtidigt som idrotten i skolan får allt mindre utrymme. Utskottet vill peka på att enligt en rapport från Barnombudsmannen 1997 är 17 % av de unga flickor/kvinnorna i åldern 16–24 år överviktiga och 3 % lider av fetma. För de unga pojkarna/männen var motsvarande andelar 14 och 2 %. Andelarna har i stort sett fördubblats sedan början av 80-talet, både för flickor och pojkar. Enligt utskottet är ett samband inte svårt att dra mellan minskad idrottsaktivitet i skolan och ökad övervikt som en del i ett förändrat livsideal. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:Ub806 (mp) yrkande 5 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *fysisk aktivitet*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:Ub806 yrkande 5 och med avslag på motionerna 2000/01:So295 och 2000/01:So529 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Kost m.m. (mom. 8)

Kenneth Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar med ”När det gäller” och slutar med ”varför denna avstyrks” bort ha följande lydelse:

Förhållandet till mat, en god matkultur och regelbundna måltider är mycket viktigt för att förebygga ätstörningar. Maten i skolan måste vara god, näringsrik och serveras på fasta tider. Miljön i skolbispisningen skall vara trivsamt. Hemkunskapen har en viktig roll eftersom unga människor behöver kunskap om näringsbehov och en grundkunskap för att kunna skaffa sig en bra matkultur. Utskottet anser att samverkan/nätverk mellan föräldrar, skola, primärvård och barn- och vuxenpsykiatri bör utökas för att förebygga och tidigt kunna ingripa för att motverka ätstörningar. I detta arbete är även de patientföreningar som finns viktiga, för brukarna är de som vet bäst om sin egen situation. En grupp som växer snabbt är träningsanorektikerna inom idrotten, och här finns även pojkarna i större utsträckning. Enligt utskottet måste idrottsrörelsen känna ett starkt stöd från samhället i sitt arbete mot anorexi och i sina ansträngningar att intensifiera information om vikten av att äta rätt och de risker som finns om detta inte följs. Landstingen bör också se över tillgången på specialister, vilket är viktigt för att kunna ge dem som drabbas av ätstörningssjukdomar en adekvat vård. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So297 (c) yrkandena 1 och 2 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *kost m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So297 yrkandena 1 och 2 och med avslag på motionerna 2000/01:So297 yrkande 3 och 2000/01:So529 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Övriga folkhälsofrågor (mom. 10)

Ingrid Burman (v), Rolf Olsson (v) och Helena Hillar Rosenqvist (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med ”Mot bakgrund” och slutar med ”delvis tillgodosedd” bort ha följande lydelse:

Utskottet vill uttrycka sin oro över att den negativa stressen ökar som hälsoproblem. Denna stress har sin grund i känslor av maktlöshet över den egna situationen. Detta är markant inom vård- och omsorgssektorn. Kommuner och landsting måste som stora arbetsgivare tillsammans med företagshälsovården se över dessa växande problem. Utskottet anser att betydelsen av arbetstidens längd och förläggning för folkhälsan måste utredas. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:So322 (v) yrkande 4 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *övriga folkhälsofrågor*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So322 yrkande 4 och med avslag på motionerna 2000/01:So387 och 2000/01:So408 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

14. Homo-, bi- och transfrågor (mom. 11)

Ingrid Burman (v), Rolf Olsson (v) och Helena Hillar Rosenqvist (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar med ”Utskottet vidhåller och på s. 32 slutar med ”Motionerna avstyrks” bort ha följande lydelse:

Folkhälsoinstitutet konstaterade 1997 att information och kunskapsspridning om homosexualitet är bristfällig både i skolan och i högre utbildningar. Utskottet anser att kunskapen och insikten om homo- och bisexuellas och transpersoners livsvillkor måste stärkas hos en rad nyckelgrupper inom den offentliga sektorn. Det gäller främst inom rättsväsendet, utbildningen, hälso- och sjukvården samt socialtjänsten. Ansvariga myndigheter inom varje samhällssektor bör ha ansvar för att åstadkomma rejäla förbättringar. När det gäller hälso- och sjukvården samt socialtjänsten bör detta ansvar ligga hos Socialstyrelsen centralt samt hos landsting och kommuner lokalt. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:Ju724 (v, s, c, fp, mp) yrkande 13 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *homo-, bi- och transfrågor*
att riksdagen med anledning av motion 2000/01:Ju724 yrkande 13 och med avslag på motionerna 2000/01:So522, 2000/01:L441 yrkande 5 och 2000/01:L459 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Homo-, bi- och transfrågor (mom. 11)

Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar med ”Utskottet vidhåller” och på s. 32 slutar med ”Motionerna avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det behövs en utredning som ur ett helhetsperspektiv belyser transpersoners situation i det svenska samhället. Utredningen bör omfatta både lagstiftningsfrågor, behandlingsfrågor och sociala frågor. Enligt utskottets mening skall utredningen ha tät kontakt såväl med transpersoners organisationer som med övrig expertis på området och bör ha ett allmänt hållet mandat att lämna de förslag som anses behövliga för att förbättra transpersoners situation i samhället. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 2000/01:L459 (fp) yrkande 20 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *homo-, bi- och transfrågor*
att riksdagen med anledning av motion 2000/01:L459 yrkande 20 och med avslag på motionerna 2000/01:So522, 2000/01:Ju724 yrkande 13 och 2000/01:L441 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Skadliga ljudnivåer

Kenneth Johansson (c) anför:

Jag anser att ökade åtgärder måste vidtas för att ytterligare förbättra informationen om buller, bullerskador och tinnitus. Människor som söker läkare för besvär med tinnitus måste också få en ordentlig undersökning, och när det är klarlagt att det rör sig om tinnitus skall de få information om vad det innebär och vilka hjälpmedel som finns. Jag vill vidare framhålla att Socialstyrelsens allmänna råd om buller och höga ljudnivåer varit i bruk i några år. Någon utvärdering har emellertid ännu inte gjorts. Det vore därför önskvärt om en undersökning kunde göras om hur man kan komma åt problemet mer specifikt och av hur problemen skall åtgärdas på sikt. Mot bakgrund av vad utskottet anfört rörande åtgärder mot skadliga ljudnivåer utgår jag från att de frågor jag lyft fram kommer att beröras av regeringen i kommande förslag på folkhälsoområdet och att en utvärdering av Socialstyrelsens allmänna råd kommer till stånd. Jag avstår därför nu från att reservera mig.

Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Utskottet	5
Allmänt om folkhälsoarbetet.....	5
Motionerna.....	5
Bakgrund m.m.....	6
Utskottets bedömning.....	11
Olika folkhälsoproblem	12
Motionerna.....	12
Bakgrund m.m.....	16
Utskottets bedömning.....	25
Homo-, bi- och transfrågor m.m.	28
Motionerna.....	28
Bakgrund m.m.....	29
Utskottets bedömning.....	31
Smittskydd m.m.	32
Motionerna.....	32
Bakgrund m.m.....	32
Utskottets bedömning.....	32
Hemställan	33
Reservationer.....	34
Särskilt yttrande	43